

Lezen met je oren

Luisterlezen als bijzondere leeservaring voor blinden en slechtzienden.
Een participatief leertraject rond inclusie, leesbevordering en leesplezier.

VOORWOORD

'Lezen Met Je Oren'... zoveel meer dan luisteren

't Leeshuus zet in op ontmoeting tussen mensen, met woordkunst en boeken als uitnodiging en bindmiddel.

Boeken faciliteren ontmoeting op een heel eigen, unieke manier. Ze kapen aandacht, genereren betrokkenheid en kunnen spontane ontmoeting omvormen naar zorg voor de ander en voor elkaar. Precies daar zet 't Leeshuus op in: bijzondere aandacht voor mensen die, om welke reden ook, kwetsbaar zijn of een beperking ervaren. 'Lezen Met Je Oren' zoomt daar als geen ander op in.

Doorheen dit project fungeerde de kleine stadsoase 't Leeshuus als een laboratorium, een onderzoeksvloer waar inclusieve methodieken werden verkend om mensen met een visuele beperking hetzelfde leesplezier te laten ervaren als al onze andere klanten: samen dubbel genieten van verhalen uit boeken én van elkaars verhaal.

Er is helemaal niets mis met thuis in je eentje een boek te lezen of beluisteren. Maar dit samen live in groep doen, creëert een prettige dynamiek en blijkt een onbetwiste meerwaarde, getuige de enthousiaste feedback en het spontane wow-gevoel van de deelnemers.

'Lezen Met Je Oren' verdient volle aandacht en een vervolg, hier en elders te lande. De rapportering van dit project is dan ook van belang. Wij hopen dat het anderen kan inspireren en ondersteunen om lees- en leerprojecten voor kwetsbare groepen, hier in het bijzonder voor mensen met een visuele beperking, op te zetten.

Voorzitters van verenigingen worden al te vaak merites toebedeeld inzake verwezenlijkingen. In 't Leeshuus ervaren we steeds weer dat alle lof toekomt aan de vele mensen die hier met ons ideeën opwerpen, ze filteren, laten rijpen, bijschaven, op de sporen zetten en vormgeven tot de eindmeet.

'Lezen Met Je Oren' was onmogelijk geweest zonder de overtuigde inzet van de vrijwillige medewerkers en de openheid en het engagement van de deelnemende blinde en slechtziende lezers. Zij waren, ver voorbij voorwerp van onderzoek, gewaardeerde participanten en ervaringsdeskundige experts. Mijn oprechte dank en hoge achting voor elk van hen. Dank ook aan Literatuur Vlaanderen, wiens erkenning professionele ondersteuning mogelijk maakte.

Als voorzitter kan je alleen maar blij worden van dergelijke ervaring. Mijn wens? Dat het inclusief leesplezier van 'Lezen Met Je Oren' over heel Vlaanderen ingang mag vinden.

Raf Bronselaer

Voorzitter 't Leeshuus vzw

1	De context voor een project: vruchtbare grond kun je prepareren	4
1.1	't Leeshuus.....	4
1.2	Het gesprek in en om de bar of hoe betekenisvol smalltalk kan worden	4
1.3	Ik heb je gehoord: van probleem naar project.....	4
2	Een projectkader	5
2.1	Uitzoomen	5
2.2	De informele verkenning van een potentieel project.....	5
2.3	Pitch it.....	6
3	Van theorie naar praktijk: first things first.....	6
3.1	How to behave: omgaan met mensen met een visuele beperking.....	6
3.2	Take-off	8
3.2.1	De voorlezer.....	9
3.2.2	Het lezen.....	9
3.2.3	Het boek	10
3.2.4	Kom binnen en zet u: de locatie	11
3.3	Contacten & connecties	12
3.4	Communicatie & rekrutering.....	13
4	Twee formats, drie leermomenten	14
4.1	Situatieschets	14
4.1.1	Onderzoeksvloer 't Leeshuus.....	14
4.1.2	De rol van de coördinator: allround is overal	15
4.2	Format 1: feuilletonlezen.....	16
4.2.1	Wat is feuilletonlezen?	16
4.2.2	En avant	16
4.2.2.1	Optimaliseren en inrichten van de leesplek	16
4.2.2.2	Het onthaal.....	17
4.2.2.3	Het boek, de lezer en het lezen	18
4.2.2.4	Essentials: wat hebben we geleerd?	19
4.2.2.4.1	Bedenkingen en randvoorwaarden vanuit het perspectief van de deelnemers .	19
4.2.2.4.2	Ideale tijdstip, kostprijs en opschaalbaarheid	20
4.2.2.5	Zelf aan de slag met feuilletonlezen? Een overzicht.....	21
4.3	Format 2: belevingsdag luisterlezen.....	22
4.3.1	Wat is dat, een belevingsdag Luisterlezen?.....	22
4.3.2	En avant	22
4.3.2.1	Twee varianten	22
4.3.2.1.1	Eén dag, één verhaal	23

4.3.2.1.2	Een dag vol verhaalfragmenten voor fijnproevers	24
4.3.2.2	Selecteer en optimaliseer de locaties.....	25
4.3.2.3	Het onthaal.....	26
4.3.2.4	De lezer en het lezen	27
4.3.2.5	Essentials: wat hebben we geleerd?	28
4.3.2.5.1	Bedenkingen en randvoorwaarden vanuit het perspectief van de deelnemers .	28
4.3.2.5.2	Ideale tijdstip, kostprijs en opschaalbaarheid	29
4.3.2.6	Zelf aan de slag met een belevingsdag? Een overzicht	30
5	Dromen mag: de toekomst en aanbevelingen	31
6	Bijlagen	34
6.1	Methodisch overzicht diverse stappen in het project	34
6.2	Lezen met je oren: de praktijk. Tabel doorloop feuilletonlezen, enkel luisterlezen	35
6.3	Lezen met je oren: de praktijk. Tabel doorloop feuilletonlezen, interactief.....	37
6.4	Lezen met je oren: de praktijk. Doorloop belevingsdag 10 juli 2023	39
6.5	Lezen met je oren in beeld	40
6.5.1	Luisterlezen rond de tafel in 't Leeshuus	40
6.5.2	Belevingsdag, op stap	41
6.5.3	Belevingsdag, luisterlezen in het auditorium 'Klas' in De Grote Post.....	42
6.5.4	Belevingsdag, luisterlezen in de trouwzaal van het stadhuis	43
6.5.5	Lezen met je oren en de pers: interview voor Focus-WTV	44
6.5.6	Van luisterlezen krijg je honger: picknick	45
6.5.7	Belevingsdag, luisterlezen bij klein verhaal.....	46
6.5.8	't Leeshuus: de start en het eindpunt van iedere luisterleessessie.....	47
6.6	Keuzelijst.....	48

1 De context voor een project: vruchtbare grond kun je prepareren

Een project komt tot stand op de vreemdste manieren. Het kan een opdracht zijn, een ingeving, een goed geplaatste suggestie, plotse inspiratie, een ontmoeting... Veel heeft te maken met de mate waarin je, als betrokkene, in welke functie ook, de ogen en oren open hebt en houdt voor wat er rondom je gebeurt.

1.1 't Leeshuus

't Leeshuus op de Oostendse Groentemarkt is een plek met potentieel. Een huis vol boeken, gerund door vrijwilligers van heel uiteenlopende pluimage: eerste- en tweedeverblijvers, jonger en ouder, werk of geen, vaak met een bijzondere kwetsbaarheid – armoede, eenzaamheid, mentale weerbaarheid – maar evengoed zonder. Hoewel, zijn we niet allemaal kwetsbaar? In een kleurig interieur van boekenruggen en kringwinkelmeubilair onthalen ze een divers cliënteel op een kop koffie of iets 'straffers' voor de apero. Maar ze faciliteren vooral lees- en ontmoetingstijd, ze offeren een warm welkom, met een koffie, een krant en boeken. De bar vormt een belangrijk onderdeel voor de inkomsten van de vzw, de boeken ook. Ze worden geschonken en aan een zacht prijsje opnieuw te koop aangeboden. Maar iets kopen - boeken of drankje - hoeft niet. Je kan gewoon binnenlopen en lezen. 't Leeshuus is een plek om te zijn en te vertoeven, a third place zoals je die voor jezelf zou tekenen: het beste van andere plekken, inclusief je eigen thuisomgeving, waar je gewoon jezelf kunt zijn en anderen kunt ontmoeten. De Amerikaanse socioloog Ray Oldenburg definieerde¹ die plek al in de jaren tachtig van de vorige eeuw en noemde ze recent essentieel voor de democratie.²

1.2 Het gesprek in en om de bar of hoe betekenisvol smalltalk kan worden

Mensen, boeken, een bar. In 't Leeshuus groeide daarrond een eerlijke plek waar het belang van gelijkwaardigheid elke dag bewezen en geoefend wordt. Luisteren en vertellen in een open omgeving, spontaan contact leggen, het gevoel thuis te komen: het brengt wel eens wat naar boven. Bezorgdheden delen door erover te praten kan op zich helend zijn of alleszins troostend. Soms kan je ook meer doen. Wat kunnen we doen? Die vraag kwam boven bij de situatie van een van de vrijwilligers, een geweldige madam met ontzettend veel inzet, geduld en organisatietalent. Een fervent lezer en boekenliefhebber ook, want dat is vaak hetgeen mensen 't Leeshuus binnenbrengt.

Wat als... je een fervent lezer en een geëngageerd lid van diverse leesclubs bent, zuurstof vindt in boeken en het debat erover... en je je gezichtsvermogen verliest, in die mate dat lezen onmogelijk wordt? Hoe moet het zonder boeken, kan ik wel zonder lezen? Marise noemt het zelf een 'verlieservaring', en dat is het ook. Ze praat luchtig, klinkt realistisch, maar de bezorgdheid – en het verdriet – zijn groot. En zo was er plots die vraag: Wat kan 't Leeshuus doen voor blinde en slechtziende mensen die hielden en houden van lezen?

1.3 Ik heb je gehoord: van probleem naar project

Zo ontstond 'Wanneer lezen luisteren met je oren wordt...' Met het project wil 't Leeshuus, samen met blinde en slechtziende mensen, uitzoeken hoe 'lezen met je oren' toch een intense groepservaring kan zijn en waar een organisatie oog moet voor hebben bij een aanbod voor mensen met een visuele beperking. 't Leeshuus onderzoekt ook in welke mate ziende en niet-ziende luisteraars het 'luisterlezen' waarderen als een bijzondere leeservaring.

---

¹ Ray Oldenburg, The Great Good Place, 1989

² <https://courier.unesco.org/en/articles/third-places-true-citizen-spaces>

Het project toetst twee formats: het 'feuilletonlezen' en de 'voorleesbelevingsdag', de laatste in twee varianten. 't Leeshuus organiseert, faciliteert en observeert, waarbij de belangrijkste vraag is: doen we het goed? Daarom is de stem van elke deelnemer uitermate belangrijk. De mensen met een visuele beperking die zich engageren om in het leertraject – want dat is het intussen geworden – te stappen, nemen een belangrijk engagement op. Aan het einde van elke luisterleessessie of belevingsdag worden ze uitgebreid om feedback gevraagd. 't Leeshuus past aan, stuurt bij en leert, onderweg naar een format die we met velen willen delen en die in 'leescommunities' zichtbaarheid kan bieden aan mensen met een visuele beperking.

't Leeshuus kon rekenen op financiële steun van Literatuur Vlaanderen, die toeliet om met professionele ondersteuning dit traject te doorlopen. Iedereen Leest en Luisterpuntbibliotheek waren gewaardeerde partners, ze boden inspiratie en expertise, en fungeerden als toetssteen en klankbord.

In wat volgt worden aanpak, voortgang, bijstellingen en leerpunten van het project beschreven en gedeeld. Wil je een snel en hands-on overzicht van het trajectverloop? Ga naar 'in een notendop' op de website van 't Leeshuus (<https://leeshuus.be/oostende/verhaal/lezen-met-je-oren>).

2 Een projectkader

2.1 Uitzoomen

In de goede traditie van Google Maps zoomen we, voor we op weg gaan, even uit. De reisweg in kaart brengen, ook al ken je alle zijwegen lang nog niet, bleek een eerste stap om grip te krijgen op het traject. Moeilijk is het niet, het is gewoon even stilstaan bij de logica die zich opdringt. Methodisch zullen we een paar fasen doorlopen, in elke fase trachten we leerpunten en inzichten te benoemen en te delen.

Zie bijlage 6.1 Methodisch overzicht diverse stappen in het project

2.2 De informele verkenning van een potentieel project

Het detecteren van een nood of behoefte, betekent niet noodzakelijk dat je er meteen mee aan de slag moet gaan. Vraag je af of de vraag, de opdracht of jouw idee überhaupt past in de missie van je organisatie. En indien ja, pols dan uitgebreid naar draagvlak.

Spreek de problematiek eerst informeel door met je collega's. Is er bereidheid om met de vraag/het thema aan de slag te gaan? Welke schouders kunnen het project mee helpen dragen? Pols eventueel bereidheid bij vrijwilligers. Betrek hen mee in het verhaal vanaf het eerste, nog aarzelende soms, begin.

Documenteer je goed. Werd dit al eerder opgepakt? In welke vorm? Ken ik de doelgroep wel voldoende? Hoe kan ik die leren kennen? Lijkt het project haalbaar?

Bespreek de maatschappelijke relevantie van het project binnen de context van je organisatie en ga na of je een antwoord kunt bieden op de gestelde vraag. Heb je dat antwoord nog niet, dan kan het project je leren dat antwoord te vinden. Het wordt dan een 'leertraject'.

Levert de informele verkenning positive vibes en solide engagement, dan kun je formaliseren.

- ✓ **Wijst de verkennende fase op voldoende draagvlak, dan kun je je project 'pitchen'. In deze fase, doe je dat gewoon voor jezelf, als methodiek voor een scherpe en overtuigende formulering.**
- ✓ **Verwoord beknopt en helder waarover het gaat, wat je wil bereiken en wie beter wordt van je project.**

- ✓ **Geef een duidelijk antwoord op de ‘waarom’-vraag.**
- ✓ **Vat vervolgens samen in een heldere probleemstelling en koppel daar een duidelijk doel aan.**

Het paspoort van het project is nu klaar. Het is het toegangkaartje voor partnerschappen, samenwerkingen, coalities, eventueel subsidieverlenende instanties. De finale ambitie en doelstellingen blijven de rode draad door het traject, ook als je gaandeweg de methodieken aanpast. Die aanpassingen kunnen er net komen, doordat er een constante is, een ijkpunt, waaraan kan worden getoetst.

Met de consensus over de projectomschrijving en de resultaten, kan je naar de volgende fase.

2.3 Pitch it

Zo liep het ook in 't Leeshuus:

- De vraag werd opgepikt, de nood gedetecteerd.
- Informele toetsing – aan de bar, met collega-vrijwilligers, maar ook met professionals uit het werkveld.
- Het draagvlak bleek groot en de mankracht voldoende. Dat deed de ambitie nog toenemen.
- Wat als... dit een leertraject kon worden waarvan we de leerpunten ook met anderen kunnen delen?
- En zo kwam ook de behoefte aan professionele ondersteuning in het vizier.
- Koken kost geld. Een projectdossier leek aangewezen.
- De pitch kwam dan goed van pas.
- Met een ‘go’ van de subsidieverlenende organisatie – Literatuur Vlaanderen – en met morele en inhoudelijke ondersteuning van partners Luisterpuntbibliotheek en Iedereen Leest sprong het licht op groen.
- Volgende stap: de mouwen opstropen, aan het werk, en vooral: de groep mensen met een visuele beperking voluit mee betrekken in de doorstart en het verloop van dit verhaal.

Er bestaan wel degelijk leesclubs en samenleesgroepen voor blinden en slechtzienden, maar een format live luisterlezen in groep werd, voor zover we konden nagaan, niet eerder onderzocht. ‘Lezen met je oren’ verkent die specifieke variant.

3 Van theorie naar praktijk: first things first

3.1 How to behave: omgaan met mensen met een visuele beperking

Mensen met een visuele beperking zijn in het straatbeeld, al is dat niet altijd zo, doorgaans heel herkenbaar. Ze hanteren een witte stok, dragen een bijzondere bril, zijn vergezeld van een geleidehond en/of worden begeleid door een buddy. Toch zijn we doorgaans onzeker of en hoe we hen kunnen aanspreken, en of we dat überhaupt moeten doen. Er is vooral schroom om iets fout te doen, maar hulp aanbieden of iemand willen leren kennen is nooit verkeerd. Blinde en slechtziende mensen kennen hun eigen situatie erg goed. Het klopt dat ze voor een aantal dingen, afhankelijk van de aard van hun beperking, sterk afhankelijk zijn van anderen. Maar hun zelfredzaamheid is erg groot.

Met schroom en onwetendheid kun je dus maar beter meteen komaf maken. Overigens zijn blinden en slechtzienden zelf, als het over omgangsvormen gaat, de beste leermeesters. Zij durven wél te vragen en te benoemen. Het is het eerste dat we van hen kunnen leren. Durf te vragen: Wat kan ik voor je doen? Hoe kan ik dat het beste voor je doen? Doe ik het goed?

Een respectvolle en attente houding, en een paar gulden regels helpen al flink op weg³.

- ✓ Zeg bij een kennismaking meteen je naam.
- ✓ Zeg ook altijd je naam als jullie elkaar terugzien. Zo zal de blinde persoon je stem herkennen tussen andere gesprekspartners.
- ✓ Wees expliciet. Zeg dat je blij bent, bijvoorbeeld, want je glimlach wordt niet gezien.
- ✓ Geef aan als je wegloopt, zodat je gesprekspartner weet dat het gesprek onderbroken is.
- ✓ Wil je de hand schudden of een knuffel geven, kondig dat dan even aan.
- ✓ Wil je met iets helpen, vraag dan of dat goed is en hoe je dat kunt doen. Raak niet zomaar iemand aan, niet iedereen vindt dat prettig.
- ✓ Spreek de blinde, niet de begeleider, aan als je met hem wil praten.
- ✓ Vertel wat je ziet, beschrijf de ruimte. Het biedt een blinde comfort om de omgeving te kunnen inschatten.
- ✓ Geef aan als er anderen binnen en buiten lopen.
- ✓ Bied een arm om iemand te begeleiden, of vraag hoe iemand geholpen wil worden. Sommige blinden leggen liever een hand op de schouder.
- ✓ Neem obstakels weg: stoel onder tafel, geen rondslingerende spullen. Of benoem ze.
- ✓ Wees vooral helemaal jezelf en ga in interactie zoals je dat met ieder ander zou doen.

Maak je je zorgen over je taalgebruik? Hoeft niet. Blinden en slechtzienden 'kijken' televisie en 'lezen' een boek. Ze kunnen zelfs van een 'uitzicht' genieten en geven de voorkeur aan 'oogcontact'. Om dat te doen, zetten ze wel andere instrumenten in dan hun ogen. Alledaagse woorden en uitdrukkingen die verwijzen naar zien, hoef je niet te vermijden. Klinkt het soms wat grappig of ironisch, dan zal de blinde of slechtziende de eerste zijn die erom lacht. Maar meestal wordt het gewoon niet opgemerkt.

Juliaan zegt lachend "Ja, ik heb zo mijn blinde vlekken..."

De taal is wat ze is, ze doet wat ze doet: ervaringen en omgevingen benoemen. Wat zienden kunnen zien, wekt bij blinden een bijzonder voorstellingsvermogen op. Maar ook dat is een vorm van 'zien'.

Je kunt, bijvoorbeeld bij een ruimtelijke ervaring, wel helpen door te beschrijven. Een uitzicht kan je als slechtziende ervaren door de warmte op je huid te voelen, een frisse bries, of de grond onder je voeten. Maar het wordt mooier als je beeldvorming wordt geprikkeld door een attente beschrijving⁴.

Taal schept werkelijkheid. Hanteer een inclusieve taal.

- ✓ Er rust geen taboe op woorden als 'zien', 'kijken', 'uitzicht', 'oogcontact'... in een gesprek met mensen met een visuele beperking.
- ✓ Beschrijf duidelijk. Zeg niet 'hier' of 'daar', maar 'links' of 'rechts' van jou.
- ✓ Wees creatief. Hanteer het beeld van een klok: 'op zeven uur'
- ✓ Spreek duidelijk en articuleer goed.
- ✓ Intonatie verradt een stukje lichaamstaal, besteed er zorg aan.
- ✓ Maak oogcontact. Ook al kan de andere het niet zien, hij voelt het wel betrokkenheid.

---

³ Zie ook: <https://www.blindenzorglichtenliefde.be/nl/meerweten/index/10015>

⁴ <https://www.kimbols.be/handicap-integratie/info-handicap-integratie/het-gebruik-van-de-woorden-zien-kijken-en-lezen-bij-communicatie-met-blinden-en-slechtzienden.html>

Heel veel blinde of slechtziende mensen hebben een 'plus-één', een buddy die hen nagenoeg overal begeleidt. Hou daar rekening mee. Voorzie een extra plaats aan tafel, of een plekje voor de geleidehond.

Een geleidehond mee?

- ✓ **Zorg dat hij dicht bij het baasje kan blijven, dat doet hij overigens toch.**
- ✓ **Aai of voeder de hond niet, leid hem niet af.**
- ✓ **Spreek tegen het baasje, niet tegen de hond.**
- ✓ **Geef aan of er andere honden zijn en hou ze best op afstand.**
- ✓ **Zo lang een geleidehond zijn tuigje draagt, is hij aan het werk, ook als hij rust.**

Komt de persoon met een visuele beperking alleen, bijvoorbeeld met het openbaar vervoer, vraag dan de contactgegevens. Spreek af om de eerste keer samen te lopen. Eén keer de weg lopen is vaak voldoende voor een blinde persoon om het de volgende keer probleemloos alleen te kunnen. Blijf wel opmerkzaam. Is er een event of een kermis, verwittig de blinde dan. Het kan de vaste route problematiseren. Spreek dan even af.

De omgang met niet-zienden helpt zienden beter te kijken. Het is een van de belangrijkste leerpunten voor zienden in dit traject. De zorg die je in de omgang met blinde mensen aan beschrijving en explicitering besteedt, vergroot je eigen opmerkzaamheid en confronteert ook met de vanzelfsprekendheid van een aantal dingen.

Een bijzettafeltje staat ergens in een verloren hoekje. Het is een ideale plek om snel een koffietje uit de weg te zetten. Niet zo voor blinden. Hetzelfde geldt voor de vaak lage salontafeltjes. Serveer je koffie, beschrijf dan waar je die zult neerzetten: is het tafeltje hoog, laag, staat het net voor of 'op twee' van de bezoeker, en waar staat de cake? Geef een bordje met versnaperingen liever door en zeg duidelijk wat erop ligt. Ook een blinde wil het snoepje dat hij heeft aangeraakt best wel nemen, maar kiest ook wel liefst wat hij het lekkerste vindt.

Dat ieder van ons een gewoontedier is, wisten we al. Vele routines raken onbewust geïnstalleerd. Routine is een hulpmiddel voor slechtzienden. Spreek je een paar keer op dezelfde plek af, verhuis het meubilair dan niet telkens. Een blinde kan makkelijker op zijn zelfredzaamheid terugvallen als hij de organisatie in een ruimte herkent. Het maakt het allemaal iets makkelijker. Waarmee niet is gezegd dat blinde of slechtziende mensen minder avontuurlijk zouden zijn. Misschien zelfs wel net een ietsje meer. De beperking daagt immers ook uit.

3.2 Take-off

Een beperking veeg je niet zomaar van tafel. Ze is er, ze beheerst je leven en vaak ook die van je omgeving. Bespreekbaarheid maakt het al heel wat makkelijker, maar dan moet je ook weer kunnen loslaten. Iemand met een beperking, is die beperking niet. Eens het ijs gebroken en de omgangsvormen afgestemd, bestaat de diverse groep uit zowel gepassioneerde als zoekende luisterlezers. De eerste zijn 'geroutineerde' slechtzienden, de tweede 'aarzelende' slechtzienden – is lezen wel iets voor mij – en zienden - wat is dat eigenlijk, luisterlezen?

- ✓ **Focus niet op de beperking, maar op wat de deelnemers bindt: een passie voor verhalen, goesting om samen te luisteren en andere lezers te ontmoeten.**

Een aantrekkelijke leesomgeving moet aan nogal wat voorwaarden en verwachtingen voldoen. Bovendien zijn ze subjectief, zoveel lezers zoveel wensen. Lezen in groep is dan ook nog anders dan een individuele leeservaring. Beide onderzochte formats – feuilletonlezen en belevingsdag – zetten de groep centraal. Luisterlezen als gedeeld gebeuren.

Om te genieten van luisterlezen blijken een aantal voorwaarden cruciaal. Ze hebben veel te maken met het lezen zelf, de voorlezer dus. Zijn of haar stem draagt niet zelden bij aan de waardering van het boek.

3.2.1 De voorlezer

Lezen is een intieme bezigheid. De lezer bouwt een relatie op tussen zichzelf en het boek, construeert beelden, vult hiaten in, herkent elementen of niet... allemaal heel erg afhankelijk van wie hij zelf is en hoe hij zich tot het verhaal verhoudt. Eigenlijk is dat niet anders bij luisterlezen. Zelfs als je in groep luisterleest, is het jouw concentratie en verbeelding die het verhaal tot leven brengt. Tijdens het luisteren deel je die ervaring, onbewust en meestal stil, met de mensen rond je. Het versterkt de intimiteit en de samenhang. Ieders individuele invulling en beleving voedt naderhand het debat en de bespreking van het boek.

Tijdens het luisterlezen is de voorlezer de belangrijkste spelverdeler. Zijn persoonlijkheid en stem, zijn inlevingsvermogen en interpretatie bepalen hoe het verhaal in de groep wordt neergezet en bij elk luisterend oor binnenkomt. Het allerbelangrijkste is zijn instrument: de stem. Echt elke evaluatie met een blinde of slechtziende luisterlezer zet ze met stip bovenaan: met een stem staat of valt de appreciatie van een boek. Een stem bepaalt ook vaak of het boek wordt uitgelezen en of er nog andere boeken 'van die stem' worden gelezen. Als de stem het niet doet, boet ook de auteur in.

Hoewel ook de appreciatie van een stem heel subjectief is, komen steeds een aantal elementen terug:

- Een warme, inlevende stem
- Bij voorkeur geen expliciet 'Hollandse' stem
- Een evenwichtige intonatie: niet te teatraal, maar ook niet te vlak
- Voldoende luid, voldoende dragend
- Geen gendervoorkeur

Bij de selectie van een voorlezer maakt de output het verschil. Is het voorlezen bedoeld om via een Daisy-speler beluisterd te worden, dan zijn de gemiddelde decibels minder belangrijk. Je kunt de speler gewoon iets luider instellen. Heb je een mooie stem te pakken, maar draagt ze niet zo ver, dan is ze minder geschikt om in groep te worden ingezet, tenzij je voor versterking kiest, wat de informele sfeer dan weer niet ten goede komt.

Heel vaak wordt het als een incentive gezien om de auteur zelf zijn werk te laten voorlezen. Dat blijkt niet altijd een goede zet. Auteurs die heerlijk kunnen schrijven, blijken niet altijd even getalenteerde voorlezers. Dat is een vak apart. Een auteur betrekken kan beter in een debat achteraf, tenzij hij als voorlezer aan voldoende 'kwaliteitsvoorwaarden' voldoet.

3.2.2 Het lezen

Ook het lezen zelf is aan een aantal regels onderworpen, en ook hier spelen persoonlijke voorkeuren. Ben je als individuele lezer een 'bingeluisterlezer', dan is je spanningsboog geoefend, en kun je best wel wat tijd luisteren. Maar in groep is dat anders. Niet iedereen houdt even lang zijn aandacht en concentratie. En je kunt als deelnemer ook niet plots aangeven dat je het nu wel hebt gehad. Het is belangrijk om daar rekening mee te houden.

- Geef vooraf aan hoe lang een deel van een voorleessessie zal duren
- 20 minuten met focus luisteren is een mooi gemiddelde, toets in de groep even of dat werkt
- Een 'rustig' tempo laat toe te versnellen en te vertragen waar de content dat vraagt
- Is het boek complex geschreven, volg dan het ritme dat de stijl dicteert

- Empathie wordt sterk gewaardeerd, overdreven theatraliteit allerm minst
- Een cliffhanger of het einde van een hoofdstuk lenen zich om te onderbreken
- Herneem na een pauze telkens kort: waar in het verhaal zijn we beland?

Iedereen kan voorlezen, maar niet iedereen is een geschikte voorlezer voor luisterlezen in groep. Er zijn veel mooie stemmen, maar niet altijd even optimaal voor alle functies. Een uitstekende inleesstem is niet noodzakelijk een even goede live voorleesstem.

Het is belangrijk om 'optimale werkomstandigheden' voor je voorlezer te voorzien. Zorg voor een warm/en of koud drankje en zoek de beste akoestische plek. Anderzijds moet jij op enige flexibiliteit van de voorlezer kunnen rekenen. Dat geldt nog meer voor de format belevingsdagen, als er wordt voorgelezen in de publieke open ruimte. De precieze context bij de keuze van een voorlezer, is dus altijd van belang.

- ✓ **Luisterpuntbibliotheek heeft heel wat expertise over voorleesstemmen. Zij zijn een uitstekende intermediair in je zoektocht naar een goede stem.**
- ✓ **Er zijn heel wat aangename, getraide stemmen. Neem contact met de opleiding Woord van de Academie voor Deeltijds Kunstonderwijs in je buurt. Ook zij kunnen je ongetwijfeld verder helpen. Stel je vraag duidelijk: je hebt geen toneelspeler, maar een expressief voorlezer nodig.**

Een boek is meer dan een verhaal, het is ook een object. Het is belangrijk om ook dat aspect een plaats te geven.

- Beschrijf de cover van het boek
- Geef het volume aan
- Introduceer door de achterflap voor te lezen (auteursgegevens, kritieken, lezerswaarderingen...) en eventuele foto's te beschrijven
- Vergeet een eventuele opdracht of citaat aan het begin niet
- Geef expliciet aan wanneer een hoofdstuk eindigt en een nieuw hoofdstuk begint
- Is er een opvallende witruimte, beschrijf ze
- Beschrijf de illustraties

En dan wacht, zeker als het om een groepsevenement gaat, zowat de moeilijkste beslissing: de keuze van het boek.

3.2.3 Het boek

Leestijd, onderwerp, ervaring van luisterlezers ... de selectie van een boek is geen sinecure. Ze hangt nauw samen met de finaliteit van de bijeenkomst - wat beoog je? -, en de groep die je voor ogen hebt – wat zijn de verwachtingen? Wordt het fictie of non-fictie? Welke rol speelt de actualiteit? Welke titels zijn hip? En in de context van luisterlezen: Hoe 'voorleesbaar' is een bepaald boek voor de beoogde format? Hoe belangrijk is het dat het voorgelezen boek ook als audioboek op de markt is?

Bestaande leeslijstjes kunnen soelaas bieden, de lokale bibliotheek en specifiek voor luisterlezen Luisterpuntbibliotheek, bezitten uitstekende expertise om het aanbod te screenen en de duurtijd van het voorlezen te helpen inschatten.

---

⁵ Voor beide formats komen we daar in de specifieke bespreking uitgebreid op terug.

Idealiter kun je de boekselectie participatief bepalen met de deelnemers. Maar dat lukt meestal pas nadat in de groep een zeker vertrouwen heerst, en als er bereidheid blijkt om samen door te gaan. Feuilletonlezen krijgt dan het potentieel voor een doorstart naar een leesclub. Die heeft wel een heel andere finaliteit dan de luisterleessessies zoals we ze onderzoeken. Het profiel van de gespreksleider veronderstelt andere competenties dan die van de voorlezer en ook de ervaring voor de deelnemers wordt anders.

De appreciatie van de deelnemers voor de keuze van een bepaald boek hangt van hun persoonlijke verwachtingen af. Nemen ze deel aan de bijeenkomst om vooral nieuwe mensen te leren kennen, op grond van vooral een sociale motivatie dus? Dan mag het best licht en luchtig zijn. Willen ze graag een intense leeservaring? Voor een literaire motivatie moet je eerder in de literatuurlijsten gaan zoeken. Wil men ook een stevig debat achteraf? Schuw dan controversiële of actuele thema's niet.

Vaak is er bij de deelnemers een én-én-motivatie: ze willen graag boeken lezen, mensen ontmoeten, debat voeren, nieuwe titels leren kennen. Nieuwsgierigheid is een belangrijke trigger en fijn gezelschap maakt veel goed.

Kathleen zegt "Ik zou het boek nooit zelf hebben geselecteerd, maar ik ben blij dat ik het heb gelezen."

Hou rekening met het feit dat niet alle boeken zich lenen tot luisterlezen, ingewikkelde anderstalige plaatsnamen bijvoorbeeld bleken een hinderpaal. Ook niet alle toehoorders zitten in dezelfde fase van luisterbereidheid of luistervaardigheid.

Marise zegt "Ik ervaar sterk het verschil tussen luisteren en lezen. Daan je zou ik niet kunnen beluisteren. Dat is te moeilijk."

Iemand kan een geoefend lezer zijn geweest toen zijn of haar gezichtsvermogen dat nog toeliet, maar het luisterlezen van complexe boeken nog niet onder de knie hebben of weten te appreciëren. Het is ook een heel andere manier van lezen, met andere competenties. Ook de verlieservaring, het prijsgeven van zicht, kan hier een rol spelen: moet het nu echt voortaan zo? Anderzijds is zich omringd te weten door lotgenoten dan weer een opsteker: sterker worden door te leren van elkaar, door wederzijdse uitwisseling. Ook dat kan motiveren om deel te nemen.

3.2.4 Kom binnen en zet u: de locatie

Besteed zorg aan het uitkiezen van een geschikte (basis)locatie en de inrichting ervan. Er gelden een paar gulden regels, de eerste zijn die voor een vlotte bereikbaarheid.

- ✓ **Zelfstandig te bereiken met het openbaar vervoer - beperkt aantal overstappen**
- ✓ **Op wandelafstand van een station (of eventueel bus- of tramhalte)**

Een omgeving met een meerwaarde is altijd aantrekkelijker. Een locatie in een stadscentrum heeft extra troeven om een terrasje of een leuke winkel mee te pikken. In een landelijke gemeente kan een stilteplek 'op den buiten' de charme van de plek verhogen. Maar charme en aantrekkelijkheid kan je ook zelf installeren.

Huiselijkheid en warmte zijn belangrijke factoren om een plek behaaglijk te maken. Lezen veronderstelt cosyheid, gezelligheid. Bij luisterlezen is de akoestiek van belang. De boeken in 't Leeshuus bijvoorbeeld dempen het geluid en brengen warmte en kleur. Slechtziende mensen voelen die sfeer goed aan. Een grote, holle ruimte doet een stem botsen of maakt ze ijl. Dat kun je beter vermijden. Een vergaderruimte voelt vaak eerder kil aan. Al zien blinde mensen dat niet, voelen doen ze dat wel. Kom je voor een luisterleessessie toch in zo'n omgeving terecht, kleed ze dan wat aan. Een mat, een tafelkleedje ... maken al flink wat verschil. En de geur van koffie, natuurlijk. Koffie en koekjes, ze horen bij het ritueel van zich installeren. Ze geven een instant welkomgevoel.

Juliaan zegt "Ik ben niet gewoon om op café te gaan. Dat interesseert me niet. Maar dit café wel. 't Leeshuus is geen echt café, het is een huiskamer."

Richt de locatie zo in dat ze gemakkelijk 'leesbaar' is voor blinde mensen. Hou de doorgangen breed genoeg, en als dat niet kan, zorg dan dat de blinde wordt begeleid. Leg uit waar de obstakels zijn. Neem de jassen aan en zeg waar je ze naartoe brengt. Toon de weg naar het sanitair, en laat tijd om die alvast eens uit te proberen.

Vermijd omgevingsgeluid, zowel van de straatkant als van bijvoorbeeld aanslaande koel- of verwarmingsinstallaties. Kies een rustige plek, met geen binnen- en buitengeluid. Optimaliseer de omstandigheden voor een goede concentratie. Maak het niet te ingewikkeld met techniek en technologie. Een versterkingsinstallatie voor de voorlezer is niet altijd een win. Het komt het geluid, maar niet noodzakelijk de betrokkenheid ten goede. Weeg voor- en nadelen zorgvuldig af.

Niet iedereen houdt van dezelfde stoelen. Varieer en laat de tijd om uit te zoeken waar iemand graag wil gaan zitten. Voorzie je meerdere sessies op dezelfde plek, vraag dan na de eerste sessie feedback over de opstelling, zowel aan de lezer als aan de toehoorders. Stuur eventueel bij en hou het dan zo.

De basisregels voor de voorleesplek zijn deze:

- ✓ **Vermijd omgevingsgeluid**
- ✓ **Kies een warme omgeving met een goede akoestiek**
- ✓ **Richt herkenbaar in, leg even uit hoe het eruit ziet**
- ✓ **Vermijd onnodige obstakels**
- ✓ **Serveer een drankje**

Het zoeken van geschikte locaties voor de belevingsdag is een heel andere uitdaging. Daar dient flink geïmproviseerd en er wordt appèl gedaan op de flexibiliteit, zelfredzaamheid, humor, avontuurlijkheid... van de deelnemers en op het aandachtig escorteren door de begeleiders. De ideale voorwaarden zoals hierboven beschreven, zijn dan niet of nauwelijks haalbaar. Maar net dat maakt de format bijzonder.

3.3 Contacten & connecties

Wil je een luisterleessessie voor blinde en slechtziende mensen faciliteren, dan sta je er niet alleen voor. Er is veel expertise in diverse belangenverenigingen maar ook bibliotheken en andere socio-culturele instellingen kunnen een meerwaarde bieden of een belangrijke partner zijn voor ondersteuning. De bibliotheek bijvoorbeeld is meer dan goed thuis in uiteenlopende initiatieven voor leesbevordering, en ook de afstemming op doelgroepen is haar niet vreemd. Denk ook aan vormingsinstellingen als Avansa, welzijnspartners en zorgvoorzieningen, lokale adviesraden voor

mensen met een beperking, of andere: de cultuurraad, een wijkcomité. Een geactualiseerde stakeholdersmap is altijd een goed idee.

Heel wat stads- en gemeentebesturen voeren een actief beleid voor mensen met een beperking. Ga na of er geen zinvolle samenwerking kan worden opgezet. Check eventueel lokale subsidies voor inclusie, participatie of gemeenschapsvorming of de voorwaarden voor het ter beschikking stellen van een geschikte locatie. Onderzoek of je initiatief connecties legt met de lokale beleidsprioriteiten en of dat een meerwaarde kan genereren.

Het is meer dan goed denkbaar dat in een luisterleessessie voor blinden en slechtzienden ook over technologie wordt gesproken. Heel wat apps faciliteren het dagelijkse leven van blinden en er zijn heel wat toepassingen die focussen op lezen. Maar daar moet je als blinde of slechtziende dan wel mee overweg kunnen. Je hoeft dat, als facilitator van de luisterleessessie, niet allemaal zelf te kunnen, maar hou geschikte partners achter de hand. De digitals uit de bib bijvoorbeeld zouden soelaas kunnen bieden als iemand op technologie vastloopt. Het kan immers aangewezen zijn om een fragment thuis nog eens rustig te herbeluisteren. Laat knoppenangst dan geen stokken in de wielen steken. Connecteer de betrokkene met een organisatie die over de knowhow beschikt om het samen op te kunnen lossen.

3.4 Communicatie & rekrutering

Partners kunnen ook helpen om het initiatief te verspreiden. Zorg zowel voor een formele als een informele communicatieflow.

Formeel	Informeel
Persbericht	Spreek mensen aan
Digitale berichten via eigen socials die van partners/stakeholders	Nodig jezelf uit om erover te spreken op relevante plekken
Nieuwsbrieven van stakeholders	Mond-aan-mond reclame
Luisterpuntbibliotheek	
Websites van stakeholders	Informeel mantelzorgers en professionals die slechtzienden omringen. Verspreid info bijvoorbeeld in wachtkamers van oogartsen, op ontmoetingsplekken en in verenigingen voor blinden en slechtzienden, ...
Uitnodigingen, evt flyer (hanteer de toegankelijkheidsprincipes voor slechtzienden, zodat ook zij die kunnen lezen)...	
Kennisportaal Kim Bols: https://www.kimbols.be/	

Het heersende overaanbod aan communicatiekanalen met een voortdurende berichtenstroom is nauwelijks te volgen. Voor blinden en slechtzienden is dat vaak nog veel moeilijker. Verschillende belangenverenigingen ijveren voor meer toegankelijke communicatie voor personen met een visuele handicap.⁶

Er is niet één echt goede flow waarlangs je de doelgroep gegarandeerd kunt bereiken. Er bestaat geen toegankelijke database – privacy! – waarop je de adresgegevens van mensen met een visuele

⁶ https://www.symfoon.be/sites/default/files/2021-04/Richtlijnen%20toegankelijke%20documenten%20Euroblind%2011.03.29_3.pdf

beperking zou kunnen vinden. Verenigingen kunnen dat ook niet zomaar doorgeven, ze stellen doorgaans wel hun eigen communicatie open voor relevante berichten van 'externen'.

Blinden en slechtzienenden bevestigen de communicatiehindernissen. Informatie bereikt hen moeilijk, traag of te laat, dat zorgt voor extra uitdagingen bij toeleiding en participatie. Zij zijn in hoge mate afhankelijk van de communicatie- en begeleidingsdiensten van ondersteunende organisaties als VeBeS, Licht en Liefde, Brailleliga, Symfoon, Low Vision en Sig.

Communicatie via de belangengroepen of verenigingen voor blinde en slechtzienenden werkt het beste als je interne betrokkenen aanspreekt die het verhaal, de uitnodiging verder kunnen verspreiden en toelichten. Ambassadeurschap lijkt het geheime wapen: getuigen van een eigen, positieve ervaring en uitnodigen om te participeren aan een volgende.

- ✓ **Er is behoefte aan een centraal platform dat leesbevorderingsinitiatieven op maat van blinden en slechtzienenden bundelt.**

Wil je mensen met een leesbeperking schriftelijk bereiken, ga dan niet voor de hipste maar wel voor de meest vlakke en overzichtelijke lay-out, zowel in print als on screen. Het biedt hun meer leescomfort.

Schrijf je voor blinden en slechtzienenden in nieuwsbrieven of op websites, respecteer dan een aantal toegankelijkheidsprincipes.

- ✓ **Zorg voor een goed contrast van de letters met hun achtergrond**
- ✓ **Kies een duidelijk lettertype**
- ✓ **Beperk het aantal kleuren**
- ✓ **Onderstreep hyperlinks**
- ✓ **Beschrijf ook de foto of illustraties die je toevoegt**
- ✓ **Vermeld geen nodeloze dingen als 'klik hier'**
- ✓ **Hanteer de AnySurfer-richtlijnen.**

4 Twee formats, drie leermomenten

4.1 Situatieschets

4.1.1 Onderzoeksvloer 't Leeshuus

Samen met blinden en slechtzienenden wil 't Leeshuus leren hoe ze mensen met een visuele beperking in de beste omstandigheden kan samenbrengen rond een boek. Leesbevordering en ontmoeting zijn belangrijke aspecten, maar ook cocreatie en participatie zijn top of mind. De input van de deelnemers is richtinggevend voor het verloop van het traject. 't Leeshuus is facilitator en coördinator, de feedback van de groep inspireert de invulling en afwikkeling van het project.

De bijeenkomsten zijn een leeromgeving waar wordt gewerkt aan een goede organisatiestructuur voor de format, geoptimaliseerd voor personen met een visuele beperking. Er wordt gefocust op de opschaalbaarheid in andere contexten en de mogelijkheden voor inclusie worden onderzocht.

Van de deelnemers wordt flink wat engagement verwacht. Na elke voorleessessie delen ze hun opmerkingen en bedenkingen over de aanpak en de methodiek. De gesprekken worden geleid door een vaste begeleider, met ondersteuning van een observator die bij elke sessie aanwezig is.

Aan elke bijeenkomst gaat een voorbereidende vergadering met het organiserend kernteam vooraf. Na elke bijeenkomst is er een evaluatie, zowel met de deelnemers als met het kernteam. Er wordt ook actief gepeild naar de feedback van ondersteunende vrijwilligers.

Het oorspronkelijke plan om tien blinde en slechtziende mensen aan de start te hebben werd niet helemaal gehaald. Het rekruteringsparcours verliep vooral hobbelig omdat het niet zo eenvoudig bleek om mensen met een visuele beperking te bereiken. Bovendien werden ze ook uitgenodigd in een 'labo-omgeving', wat bij sommigen voor aarzeling zorgde.

Om zowel jongere als oudere mensen te bereiken, werd ervoor gekozen de sessies feuilletonlezen te plannen op een zondagvoormiddag. Zo kunnen ook mensen met een job eraan deelnemen. De factor diversiteit is van bij de aanvang van belang. Hoewel de hoofdrolspelers allen mensen met een visuele beperking zijn, is deze groep heel divers. Het gaat onder meer over de graad van slechtziendheid, het visueel proces – blind van bij de geboorte of anders -, de lees- en luisterleeservaring, de leeftijd, al of niet in het actieve werkende leven, de graad van zelfstandigheid ondanks de beperking, of je wel of niet al langer slechtziende bent.

Sommige deelnemers hebben een vaste begeleider die ook aan de luisterleessessie deelneemt. Zo wordt de groep ook aangevuld met zienden, die vanuit hun ervaring met niet-zienden waardevolle bijkomende informatie bieden. Andere begeleiders verkiezen om niet te blijven. Enkele deelnemers komen zelfstandig naar 't Leeshuus.

Het meest uiteenlopend blijken de verwachtingen. De bereidheid om te reflecteren is bij alle deelnemers aanwezig. Hun basismotivatie om te komen verschilt: mensen ontmoeten, leren en ervaren hoe men als blinde toch kan blijven lezen, graag erbij want altijd al 'veellezer', meteen overtuigd door de format en getriggerd door het potentieel in andere contexten, leren luisterlezen, de eenzame zondagvoormiddag doorbreken.

4.1.2 De rol van de coördinator: allround is overal

Beide formats hebben een vaste coördinator nodig, iemand die het overzicht houdt en aanspreekpunt is voor deelnemers en stakeholders. Op zijn of haar to-do-lijstje staat:

- Locatie(s) verkennen
- Mankracht inschatten, (eventueel) vrijwilligers aanspreken en brieven
- Draaiboek opmaken en opvolgen
- Communicatie initiëren of opzetten, deelnemers uitnodigen
- Stakeholders betrekken

Een projectfiche is een goede hulp om het overzicht te behouden, zie ook hogerop 'pitch it':

Wat? Projectomschrijving	Naam/(werk)titel van het project Als je voor een metafoor kiest, leg je kort even uit, zodat de lezer meteen begrijpt waarover het gaat
Voor wie? Doelgroep	Benoem je doelgroep
Waarom? Doel	Wat is het doel van het project? Wat wil je bereiken? Geef met bulletpoints de sterkste motieven
Wie? Projectteam	Welke collega's zijn betrokken? Wie is teamlead/projectverantwoordelijke?
Hoe? Projectaanpak	Ga hier dieper op in en concretiseer de 'wat'. Gebruik bulletpoints. Hier kan je bijvoorbeeld deelprojectjes of tussenstappen vermelden, maar je kan ook aangeven welke methodiek je wil gebruiken of welke samenwerkingsverbanden je wil aangaan
Hoeveel tijd?	Start- en einddatum van het project

Hoeveel geld?	Hoeveel geld heb je nodig? Waar ga je het halen (eigen) werkmiddelen (begrotingsposten), subsidie (welke?), sponsoring (door wie?) ...)
Bijzondere aandachtspunten	Hier kan je nog kort een specifieke eigenschap vermelden die hierboven geen plaats vond, bijvoorbeeld: een opschortende voorwaarde (al dan niet vinden van financiën, voorbehoud van goedkeuring door...), fase in/onderdeel van een groter project (geef aan wat mogelijk nog kan/moet volgen), specifieke vereisten (maximale afstemming doelgroep, locatievoorwaarden...),...

De ‘spilfiguur’ onthaalt, faciliteert en coördineert. Hij of zij is een goede communicator met een open houding voor mensen met een visuele beperking en ingelezen in de omgangsvormen die het contact met blinde en slechtziende mensen vergemakkelijken.

4.2 Format 1: feuilletonlezen

4.2.1 Wat is feuilletonlezen?

Feuilletonlezen maakt van een boek een vervolgverhaal door het in te delen in afzonderlijke stukken die, in het geval van luisterlezen, in een aantal sessies worden voorgelezen.

Luisterlezers verzamelen op vaste, vooraf afgesproken tijdstippen rond het boek. Ze beluisteren en bespreken eventueel het fragment. Een cliffhanger of einde hoofdstuk vormt de trigger voor de volgende aflevering.

4.2.2 En avant

De leeromgeving Feuilletonlezen van 't Leeshuus werd opgebouwd rond het boek 'Onvoltooid' van Gie Bogaert. De selectie van het boek doorliep een lange weg. Er werd gezocht en geselecteerd in diverse catalogi, op diverse zoektermen. Concrete keuzelijsten voor het luisterlezen aan blinden en slechtzienden zijn er (nog) niet.

Het tekstvolume, de leesduur en het jaar van publicatie gaven uiteindelijk de doorslag. Het is goed om de boekkeuze met de voorlezer door te spreken. Mogelijk heeft ook hij nog suggesties of aanvullingen vanuit zijn of haar specifieke ervaring.

Het Leeshuusfeuilletonlezen telde vijf luisterleessessies op zondagochtend om 10 uur. De deuren van 't Leeshuus gingen open om 9.30 u. Door de methodische nabespreking werd doorgaans pas rond 12.30 u. afgerond.

An Lepere leende haar mooie voorleesstem. De sessies werden audio-gecaptureerd.

4.2.2.1 Optimaliseren en inrichten van de leesplek

Feuilletonlezen vraagt een setting met veel aandacht voor betrokkenheid en akoestiek. Deelnemers moeten een behaaglijke plek kunnen vinden, zich gemakkelijk kunnen installeren om een tijdje comfortabel te blijven zitten en... genieten. Vanop die plek moeten ze goed en geëngageerd kunnen luisteren, een kopje koffie binnen handbereik.

Zorg voor zo weinig mogelijk afleidende triggers. Een groot raam brengt licht maar ook de buitenwereld naar binnen, dat kan voor afleiding zorgen.

Zorg ervoor dat tijdens het lezen niet zomaar iemand naar binnenvalt. Zet desnoods een plakkaat 'eventjes niet storen' aan de deur. Laat een vrijwilliger, indien nodig, een oogje houden op de deur om onnodig storen te vermijden.

Plaatsnemen rond een 'eettafel' is een optie, maar de Leeshuuservaring leert dat een 'salonopstelling' beter werkt, al moet je dan wel meer aandacht hebben voor bijvoorbeeld het neerzetten van koffiekopjes.

Bij een salonopstelling doe je het zo:

- De voorlezer zit centraal op een akoestisch comfortabele plek.
- De begeleider/coördinator neemt plaats rechtover de voorlezer, in functie van nabespreking en mogelijke afstemming tussendoor.
- Blinden en slechtzienden zitten het dichtst bij de voorlezer. Zij kiezen hun plaatsen als eerste.
- Varieer de stoelen, beschrijf ze, laat even voelen. Alles kan: stoel, zetel voor één, zetel voor meerdere...
- Zorg voor voldoende goed bereikbare tafeltjes. Beschrijf ze, zeg wat erop staat, hoe de blinde of slechtziende persoon zich ertegenover verhoudt
- Begeleiders van blinden en slechtzienden vullen de stoelen op die overblijven, vaak verkiezen ze om in duo te blijven
- Heb je voor techniek gekozen – audiocaptatie en/of versterking -, plaats de installatie dan buiten de leeskring. Wees voorzichtig met bekabeling, leg niets in de weg.

Een meer 'formele', maar organisatorisch eigenlijk gemakkelijkere setting is de 'eettafel', waarbij iedereen rond een lange tafel gaat zitten, met de voorlezer aan de kop. De salonopstelling van 't Leeshuus kun je bekijken op een foto in de bijlage 6.5.2.

Voor een feuilletonsessie is het een nogal formele opstelling, maar ze kan bijvoorbeeld wel voor een nabespreking of als tussenstop bij de beleevingsdag. De salonopstelling biedt meer comfort, en dat is terecht, tenslotte duurt een sessie al snel anderhalf uur.

4.2.2.2 *Het onthaal*

Het onthaal begint eigenlijk al ver voor de deur de eerste keer opengaat om mensen te ontvangen. Hartelijkheid spreekt ook uit de communicatie, de opvolging van het mailverkeer, de persoonlijke afstemming met de deelnemers vooraf. Er dient immers gezorgd dat iedereen op de 'place to be' geraakt, en dat kan wat mails en telefoontjes kosten.

Bij voorkeur de coördinator van het luisterlezen wacht de deelnemers aan de deur op. Kondig dat ook aan. Verwelkom, stel jezelf voor, verduidelijk de omgeving.

Zorg dat ruim voor de start van de sessie de deuren al open zijn. Bied alvast een kopje koffie aan tijdens het wachten op elkaar. Stel mensen aan elkaar voor.

Ondersteuning van een paar vrijwilligers is hier zeker aangewezen, wie onthaalt aan de deur, kan moeilijk ook andere rollen opnemen. Geef vrijwilligers een vaste opdracht: iemand zorgt voor koffie, iemand anders is begeleider. Dat maakt het voor blinde deelnemers, zeker bij de eerste sessie, overzichtelijker. Ze leren immers meteen erg veel nieuwe mensen/stemmen kennen.

Riet zegt “Ik vind het prettig als mensen zichzelf voorstellen. Ik heb daar wel behoefte aan. Dan hoor je meteen de stem. Mensen kunnen kiezen om iets kort te zeggen over zichzelf. Dat is altijd fijn.”

Onthaalde je de deelnemers op een andere plek dan de voorleeshoek, nodig dan 10 minuutjes voor het luisterlezen start uit om de luisterplaats op te zoeken. Voldoende voor- en natijd voorzien bij de leessessie is een gulden regel.

Bij blinde en slechtiende mensen voorzie je behalve een gastvrij onthaal ook een ‘warm adieu’. Sommige deelnemers zullen worden opgepikt, anderen naar het openbaar vervoer begeleid. De vaste buddy’s nemen sowieso geroutineerd hun rol op. Ook van hen kun je veel leren.

4.2.2.3 *Het boek, de lezer en het lezen*

Het boek speelt de hoofdrol, maar de voornaamste facilitator daarvan is de voorlezer. Hij verklankt en verbeeldt de content met zijn stem.

Onvoltooid, het gekozen boek van Gie Bogaert, “is een delicaat en tegelijk indringend verhaal – gebaseerd op ware gebeurtenissen – over afkomst en verwantschap, waarheid en leugen, hoop en teleurstelling, maar vooral is het een hartroerende geschiedenis over de herinnering aan dat altijd weer ongrijpbare verlangen dat we intimiteit noemen.” (achterflap)

Uitstekende recensies, een pak maatschappelijke thema’s, niet te dik en recent: voldoende redenen om het boek aan een diverse groep te presenteren.

De luistertijd van het boek (op basis van Daisy) bedraagt 4,5 uur. Het telt 160 bladzijden.

Factoren die de keuze van het boek kunnen bepalen bij feuilletonlezen:

- ✓ **Relevante maatschappelijke thema’s**
- ✓ **Volume & voorleesduur > bepaalt aantal sessies**
- ✓ **Recensies**
- ✓ **Al dan niet als luisterboek verkrijgbaar**
- ✓ **‘Voorleesbaarheid’**
- ✓ **‘Opdeelbaarheid’**
- ✓ **Spanningsbogen**

Feuilletonlezen vraagt een bijzonder engagement van de deelnemers: als ze het boek ‘uit’ willen hebben, dienen ze een vast aantal keer aanwezig te zijn. Dat lukt niet altijd. Het feit dat het boek ook als luisterboek beschikbaar is, kan daar een oplossing bieden. Een voorleessessie kan ook gecapteerd worden en via mp3-bestand aan iedereen toegestuurd. Dat gebeurde in ‘t Leeshuus tijdens het leertraject. Het voordeel is dat iedereen die dat wil nog eens kan herbeluisteren, en wie om welke reden ook afwezig was, opnieuw kan aanhechten. Nadelen zijn de meerkost van de techniek en het gevecht met de technologie bij de minder digitaal ervaren luisteraars.

Aanvankelijk was het opzet om ‘puur’ te luisterlezen. Een uurtje voorlezen, en dan gedaan, aftellen naar het volgende uurtje een week later.

Maar al snel bleek dit aanbod ‘te arm’. Deelnemers willen graag praten over het boek, over de inhoud, over hun eigen luisterervaring, en dat liefst tussendoor. De bijeenkomst is een ontmoetings- en leermoment. Door het boek leren ze elkaar beter kennen. Niet geoefende lezers benoemen

aarzeling, er worden tips en tricks voor het luisterlezen uitgewisseld. Bespreking wordt uitdrukkelijk als een meerwaarde benoemd. Ze brengt zuurstof, zorgt ervoor dat de inhoud wat kan bezinken.

- ✓ **Zorg voor een goede balans tussen luisterlezen en dialoog over het boek, het thema ervan en de leeservaring.**
- ✓ **Daar is een goede gespreksleider voor nodig, en dat is niet altijd de voorlezer. Bespreking vraagt andere competenties en een andere voorbereiding. Maak daar goede afspraken over.**
- ✓ **Hou tussentijdse bespreking kort. Het luisterlezen blijft prioritair tijdens de voorleessessie. Bij het drankje achteraf kan de nabespreking verder alle kanten op, hetzij begeleid, hetzij spontaan onder de deelnemers.**

In functie van de bespreking dringen niet-zienden erop aan dat zienden die aan het luisterlezen deelnemen, het boek niet vooraf volledig zouden lezen. In het gesprek erover zou dan vertekening kunnen sluipen. Het volledig vooraf lezen van het boek bezwaart de langzame, gedeelde verkenning ervan bij het luisterlezen.

Er zijn nog valkuilen. Een te intensieve bespreking tussendoor kan drempelverhogend zijn voor sommige deelnemersprofielen. De omgeving moet 'veilig' en laagdrempelig blijven. Wie aansluit zonder leeservaring mag zich niet geïntimideerd voelen. Gesprekken met de focus op het literaire vragen een andere aanpak en een andere finaliteit dan wat dit leertraject beoogt. Er is bijgevolg een belangrijke rol weggelegd voor de begeleider van de 'tussenbesprekingen'. Hij/zij dient het gesprek constructief te sturen, met een open uitnodiging om meningen en ervaringen te delen, maar zonder verplichting om tussen te komen.

Pauzes hoeven niet meteen aan het einde van een hoofdstuk. Dat is een goede richtlijn, maar geen ijzeren wet. Er kunnen andere argumenten zijn om te onderbreken: een herkenbare beschrijving, een controversiële stelling, een bijzonder literair moment... en bij het afronden van een aflevering: een cliffhanger, uiteraard.

Er dient zich nog een obstakel aan. Het boek blijkt heel divers. Sommige hoofdstukken zijn lang en soms erg atypisch ten opzichte van de rest van het verhaal. De toehoorders zijn duidelijk: een 'shortcut' door een hoofdstuk weg te laten kan niet. Het boek het boek laten, de boekstructuur respecteren. De voorlezer kan wel kleinere ingrepen doen als bij de voorbereiding blijkt dat die het lezen vlotter en het luisteren makkelijker zouden maken.

4.2.2.4 *Essentials: wat hebben we geleerd?*

4.2.2.4.1 *Bedenkingen en randvoorwaarden vanuit het perspectief van de deelnemers*

Het aantrekkelijke van feuilletonlezen is de regelmaat. Een paar keer op een vast tijdstip met dezelfde mensen bijeenkomen rond een boek is iets om naar uit te kijken. Een fijne plek en een warm onthaal zijn ontzettend belangrijk. De keuze van het boek is daaraan ondergeschikt: valt het eens tegen, dan zijn er genoeg dingen die naar de ontmoeting doen uitkijken.

Etienne zegt "De appreciatie voor het boek is afhankelijk van wat iemand graag leest, maar er zijn genoeg redenen om te komen. Het boek kan mee- of tegenvallen. In beide gevallen is het de moeite waard, want je hebt zeker iets bijgeleerd."

't Leeshuus deed bijzondere inspanningen voor een warm welkom. Onder de vrijwilligers werden bakbeurten afgesproken zodat de zondagochtend voor alle aanwezigen een verwennerij werd. Dat werd door iedereen gesmaakt. Het was voor de vrijwilligers ook bijzonder fijn om zoveel waardering te voelen.

Meer dan het literaire van het boek ervaren, werd het sociale aspect van de samenkomst gesmaakt. Een van de deelnemers was daar bijzonder expliciet over. Zij las, als blinde, voor het eerst een boek en vond het een erg rijke ervaring. Doordat ze recent heel hulpafhankelijk werd, raakte ze steeds meer geïsoleerd. Het vroeg wat overredingskracht om haar te overtuigen deel te nemen, maar ze benoemt de win met overtuiging: goed gezelschap, een sterk verhaal, rijke gesprekken, regelmaat, een veilig gevoel tussen lotgenoten, zich begrepen en gewaardeerd voelen.

De format leent zich voor uitbouw naar een inclusieve groep, maar dan dienen afspraken gemaakt met ziende mensen. Ze mogen niet vooroplopen doordat het voor hen makkelijker is om het vooraf te lezen. Dat zou de bespreking kunnen beïnvloeden. Iedereen wil gelijk aan de start komen. Er is ook een kritisch minimum nodig van slechtziende mensen. Deelnemers geven aan dat zich comfortabel voelen in de groep veel te maken heeft met zich omringd te weten door lotgenoten. Die grens moet worden bewaakt.

4.2.2.4.2 Ideale tijdstip, kostprijs en opschaalbaarheid

Een ideale dag is moeilijk aan te geven. Zondagvoormiddag was fijn, maar niet voor iedereen evident. Beter is een dag in de week, maar dan wel overdag. De avond is voor slechtzienden niet haalbaar.

Feuilletonlezen kan overal, in elke gemeente. En het hoeft niet gratis, voor wat, hoort wat. Dixit de deelnemers.

Betty zegt "Het is ideaal om het in de eigen gemeente te doen, dichtbij de mensen."

Een goede richtprijs is 8 euro per aflevering, daar zit koffie inbegrepen. Is er ook lunch aan, zijn er broodjes of extra knabbels, dan kan je die vrijblijvend aanbieden en extra aanrekenen.

Over de ideale spreiding en het aantal sessies voor feuilletonlezen zijn de meningen sterk afhankelijk van de motivatie tot deelname. Wie vooral uitkijkt naar ontmoeting ziet het liever langer duren, wie focust op boek of verhaal, leest er liever meerdere, en dat mag best in minder sessies met wat meer tijd tussenin. Blinden en slechtzienden kampen vaak evengoed met overvolle agenda's. Voor de programmator zijn een geschikt tijdstip en een ideale duurtijd ook bij luisterlezen een uitdaging.

Soms zijn tijd en ruimte beperkt. Geen nood: je kan ook een sterke compacte editie neerzetten. Uit het traject en de feedback erop komt een goed en haalbaar gemiddelde bovendien:

- ✓ **Vijf weken feuilletonlezen, in sessies van 2 uur =**
  - **1,5 u. luisterleesplezier**
    - **1 uur effectieve voorleestijd**
    - **30' minuten besprekingstijd**
    - **Op een ritme van 20 minuten lezen en 5 minuten bespreken**
  - **Het boek? Een titel met 4 à 4,5 uur luistertijd in studio-opstelling**
    - **Onthou:**
      - **Kortverhalen bieden meer flexibiliteit**

- Een novelle bespeelt nieuwsgierigheid naar volgende sessies en is minder vrijblijvend
- Kwartier voorzien voor onthaal en adieu
- Reken inclusief klaarzetten en opruimen op 3 uur inzet van voorlezer/begeleider en vrijwilliger(s)

---

*Josiane zegt "Ik lees graag en veel, ik kan niet zonder boeken.
Voor mij is elke leeservaring verrijkend."*

4.2.2.5 Zelf aan de slag met feuilletonlezen? Een overzicht

Voor een sterke uitvoering is op zich niet zoveel nodig: een plek, een boek, een voorlezer, een begeleider, publiek en... koffie. Veel eenvoudiger gaat het niet worden.

- ✓ Wat?
  - Feuilletonlezen, met andere woorden: in groep luisterlezen in afleveringen
- ✓ Type deelnemer?
  - Alle types: sociale, literaire of lerende motivatie
  - Vooral waardering voor ontmoetingsfunctie en sociale impact
- ✓ Tijd?
  - De werkvorm bepaalt de timing
    - Variante a – puur luisterlezen, zonder interactie over het boek met de deelnemers
      - De voorleessessie duurt 60 minuten, zonder onderbreking
      - Voorzie voldoende in- en uitlooptijd, 15 minuten voor en 15 minuten na de luisterleessessie
      - Totale duur van een traditionele luisterleessessie: 1 uur 30 minuten
    - Variante b – interactief luisterlezen, met tussendoor onderbrekingen en kansen voor deelnemers om met elkaar in dialoog te gaan over de tekst
      - De voorleessessie duurt ook 60 minuten, en wordt in 3 fragmenten van telkens circa 20 minuten verdeeld, telkens met een onderbreking van circa 10 minuten voor een kort gesprek over het boek
      - Voorzie voldoende in- en uitlooptijd, 15 minuten voor en 15 minuten na de interactieve luisterleessessie
      - Totale duur van een interactieve luisterleessessie: 2 uur
- ✓ Wanneer plannen?
  - Overdag, zowel week- als weekenddagen
- ✓ Frequentie?
  - Vanaf 3 tot ... sessies
  - Er zijn talloze combinaties: wekelijks hetzelfde boek luisterlezen of teksten van dezelfde auteur ontdekken, maandelijks rond een thema of een auteur werken
  - Het volume van het boek en de logistieke capaciteit van de organisatie bepalen mee het aantal ontmoetingen
  - Sommige deelnemers zien het graag langer duren
- ✓ Locatie?
  - Let op toegankelijkheid en bereikbaarheid met het openbaar vervoer

- ✓ Personeelsinzet?
  - Coördinator/begeleider
  - Voorlezer
  - Helpende handen bij onthaal, koffie, ...
  - Voorzie een back-up, vrijwilligers zorgen voor extra kwaliteit bij het event
- ✓ Kost?
  - Huur locatie
  - Vergoeding voorlezer/gespreksbegeleider
  - Vrijwilligersvergoeding
  - Catering
  - Techniek
  - De betalingsbereidheid van de deelnemers is ca. 8 euro per sessie, koffie inbegrepen
- ✓ Opschaling
  - Haalbaar in alle contexten, mits minimale infrastructuur
- ✓ Bewaak
  - De aanwezigheid van een voldoende aantal lotgenoten
  - Beperk het aantal deelnemers afhankelijk van de ruimte en de gekozen variant, puur luisterlezen kan meer deelnemers aan dan interactief luisterlezen
  - Beperk bij interactief luisterlezen het aantal deelnemers tot 15 personen (slechtzienden èn buddy's)
- ✓ Potentieel
  - Kan uitgroeien van een inclusieve interactieve luisterleesgroep naar een inclusieve leesclub
  - Toenemende cocreatie en participatie bij de keuze van de titels die gelezen worden, de werkwijze en de aanpak
  - Gemeenschapsvorming, connecties op langere termijn, bonding & bridging

4.3 Format 2: belevingsdag luisterlezen

4.3.1 Wat is dat, een belevingsdag Luisterlezen?

Een belevingsdag luisterlezen is een multi-ervaring literatuur opgebouwd rond plekken, mensen en hun liefde voor lezen.

Een novelle of verschillende fragmenten uit meerdere boeken worden door een deskundige voorlezer op diverse, uitdagende en verrassende locaties voorgelezen. Deelnemers rijgen het verhaal al wandelend aan elkaar.

4.3.2 En avant

4.3.2.1 Twee varianten

Binnen de leeromgeving die 't Leeshuus heeft opgezet, wordt het format belevingsdag Luisterlezen verkend in twee varianten.

Variante één biedt, over een hele dag gespreid, een volledige novelle aan. Eén boek begeleidt de luisterlezers van de ene plek naar de andere. De content van het boek vormt de cohesie van de dag en voedt de spontane gesprekken in-between de verschillende luisterleeshaltes.

Variante twee biedt, over een hele dag gespreid, fragmenten uit verschillende boeken aan. De fragmenten hebben een thematische connectie, die de inhoudelijke cohesie van de dag ondersteunt. De dag verloopt op het ritme van de nieuwsgierigheid naar locaties én content.

Beide voorleesbelevingsdagen ‘novelledag’ en ‘proeverijdag’ telden vijf voorleeslocaties, gespreid over de stad Oostende, en evenveel voorleessessies. Tussendoor is er tijd voor een mini-ontbijt, een aperitief en broodjeslunch en afsluitende koffie. De verwendag startte om 10 uur in ’t Leeshuus en werd daar om 17 uur ook afgerond.

De organisatorische aanpak loopt voor de twee varianten in hoge mate gelijk. De nuance tussen beide ligt in het aanbod: een volledig verhaal of een dag vol smaakmakers. Beide veronderstellen een andere aanpak voor de tekstvoorbereiding en -selectie.

4.3.2.1.1 Eén dag, één verhaal

Een dun boekje: dat is zowat het eerste dat oppopt bij de zoektocht naar een verhaal om op één dag voor te lezen. Die uitdaging is sowieso al aanzienlijk, maar wordt nog versterkt door de belevingsaspecten die erbovenop komen: het wandelen en lunchen samen, de sensatie van de verschillende locaties. Ook die moeten een plaats krijgen. Dus ‘dun’, maar wat heet dun?

Het aantal pagina’s blijkt geen sluitende graadmeter. Een bladzijde in het ene lettertype met illustraties en witruimte is nauwelijks vergelijkbaar met een bladzijde in een ander lettertype zonder illustraties en met amper witruimte. Maar de paginanummering is dezelfde. Exit vergelijkbaarheid.

Het aantal woorden dan? Er zijn (nog) geen catalogi die het selecteren op aantal woorden faciliteren.

Audiotijd misschien? Zelfs luistertijd is niet altijd sluitend. Sommige audioboeken houden zich alleen aan de eigenlijke tekst van het verhaal, andere lezen tot en met de voetnoten, verwijzingen en colofon in. Op de technische fiche staat niet altijd aangegeven of het om de éne dan wel om de andere optie gaat. Bovendien lezen niet alle voorlezers aan hetzelfde tempo.

Een passende indicator voor de selectie van een voorleesboek binnen deze format, is dus niet evident. Het geheime wapen is consistentie en gezond verstand. 200 bladzijden zijn sowieso teveel en 50 pagina’s evengoed te weinig. Gouden raad:

- ✓ **Verlies je niet in teveel gegoogled over vergelijkbaarheid en vertrouw op zoekomgevingen die worden aangeleverd door professionele catalografen zoals [Luisterpuntbibliotheek.be](https://www.luisterpuntbibliotheek.be) en [bibliotheek.be](https://www.bibliotheek.be).**

Verken de professionele zoekomgeving, selecteer op de beschikbare criteria. Bij Luisterpunt bijvoorbeeld, levert ‘novelle’ een pak suggesties op: een korte outline van het boek, het thema, het publicatiejaar en een luisterfragment. Dat helpt je al een flinke stap vooruit. Ken je Luisterpunt niet of voel je je onzeker binnen de omgeving? Leer Luisterpunt kennen en/of ga naar de lokale bib, daar helpen ze je zeker vooruit. Je kan ook te rade gaan bij ervaren voorlezers, bijvoorbeeld in Samenleesgroepen. Ook daar kan de bib je bij helpen.

Voor de selectie van je boek, is het belangrijk dat je weet hoeveel voorleestijd je effectief ter beschikking hebt. Prospecteer dus eerst je locaties en de tijd die je nodig hebt om met blinden en slechtzienden van de ene plek naar de andere te wandelen. Afhankelijk van de tijd die daar naartoe gaat, én de tijd die je voor pauzes en lunch hebt voorzien, weet je hoeveel ruimte er exact voor de tekstfragmenten overblijft. De reële beschikbare leestijd is een belangrijke parameter, voor je definitief over je boekkeuze beslist.

Maak een planning en zet de tijd die je voor alle andere dingen dan het voorlezen nodig hebt, er alvast in. In de bijlage vind je een voorbeeld, zie: LMJO – de praktijk – doorloop voorleesbelevingsdag 10 juli – locaties – voorleessessies – timing.

Eén boek om op één dag in vijf fragmenten te lezen? Daar bleek 'Pleegkind' van de Ierse auteur Claire Keegan uitermate geschikt voor.

De oorspronkelijke titel is 'Foster'. Het boek telt 90 bladzijden en heeft een luistertijd Daisy van 1 uur en 46 minuten.

De dag startte in 't Leeshuus om 10 uur en werd daar om 17 uur afgerond. In het draaiboek werd een voorleestijdblok van 2 uur voorzien. Dat is meer dan de voorleestijd in audio, maar nodig om opnieuw aan te hechten.

Behalve 'dun' speelden voor de selectie ook de actualiteit, de voorleesbaarheid en de appreciatie een rol. Het boek is recent, werd verfilmd ('The Quiet Girl') en behandelt een precair maatschappelijk thema op een zeer empathische en verstilde manier. Uit ervaring in Samenleesgroepen bleek een grote waardering. De taal is helder, sober en direct en werd door de voorlezer als zeer voorleesbaar omarmd.

4.3.2.1.2 Een dag vol verhaalfragmenten voor fijnproevers

De afwegingen voor de selectie van boeken in de 'proeverij-variant' zijn een pak minder complex. De uitdaging ligt in de connectie tussen de boeken. Om van de dag een mooi geheel te maken, delen ze bij voorkeur in meerdere of mindere mate een thema. Stijl en context kunnen heel divers zijn en heel de wereld kan erin aan bod komen. De samensteller mag zich helemaal uitleven om daar eenheid in te suggereren.

Eerste uitdaging: de keuze van thema. Kies en definieer je thema, maak een leeslijst en prioriteer op je doelstelling: luisterlezen.

Het totale boekvolume is nu minder van belang, want het gaat om het voorlezen van een fragment. Dat fragment eist nu alle aandacht op.

De tweede uitdaging bestaat erin om met een beperkte introductie, de luisterlezer meteen in het fragment te laten landen. Dat veronderstelt dan toch weer een zorgvuldige selectie.

Een voorleessessie op een belevingsdag duurt bij voorkeur 20 tot 30 minuten. Binnen die tijd moet de voorlezer het fragment mooi kunnen neerleggen. De duur van een fragment kan je checken door het zelf even rustig luidop voor te lezen. In deze variant is het inschatten van de duur dus een stuk makkelijker dan bij het voorlezen van een volledig boek.

- ✓ **Overweeg bij een luisterleesproeverij om poëzie een plaats te geven. Een thematische selectie biedt daar alle ruimte voor.**

Hoewel geen boek van Guus Kuijer werd voorgelezen tijdens de tweede belevingsdag van 't Leeshuus, bood hij wel de inspiratie voor het thema. In zijn prettige 'zelfhulpboek' 'Hoe word ik gelukkig?'⁷ houdt hij onder meer een pleidooi voor de liefde. Maar die liefde, stelt hij, kan niet zonder inlevingsvermogen en meeleven. En laat nu net boeken lezen de beste oefening in meeleven zijn.

Zo werd het centrale thema: het geluk in boeken en hoe boeken gelukkig kunnen maken.

---

⁷ <https://www.literairnederland.nl/recensie-guus-kuijer-hoe-word-ik-gelukkig/#:~:text=Een%20andere%20bron%20om%20gelukkig,met%20honderden%20levens%20kunt%20meel even>

De selectie van de fragmenten gebeurde door een ervaren begeleider van een Samenleesgroep⁸, en dat is een meerwaarde. Begeleiders van Samenleesgroepen hebben ervaring met het aanbieden van en werken met fragmenten. En ook al ligt de finaliteit anders bij samenlezen, ook bij luisterlezen is de intensiteit van een fragment heel bepalend voor de luisterleeservaring.

- ✓ **Heb geen schroom om expertise van derden in te roepen, maar laat je zeker niet afremmen om je eigen kennis, boekenliefde en goesting in te zetten.**
- ✓ **Durf op je eigen inzichten en voorbereiding te vertrouwen.**
- ✓ **Toets af aan het thema, lees even hardop voor, laat de kracht van het fragment spreken, en beslis: dit is het, of niet.**

Ook voor deze variante verken je best vooraf de locaties en de tijd die je nodig hebt voor verplaatsing, catering, sanitaire stops, pauze en bespreking. Je kan hetzelfde schema als hierboven gebruiken om de optelsom van de duur van de fragmenten te maken en te laten passen in de structuur van de dag.

Uiteindelijk kwam 't Leeshuus uit bij vijf boeken waaruit telkens één fragment werd gelezen. Dit zijn ze:

- Het mooiste boek van de wereld, uit de verhalenbundel: 'Odette Toulemonde en andere verhalen' van Eric-Emmanuel Schmitt. Dit is een op zichzelf staand kortverhaal uit een verhalenbundel.
- Het derde biografieem uit 'De diepst verborgen herinnering van de mens' van Mohamed Mbougar Sarr, p. 249-262.
- Ludduvuddu, uit de verhalenbundel 'Natuurgetrouwer' van Hugo Claus. Dit is een op zichzelf staand kortverhaal uit een verhalenbundel.
- Twee passages uit 'Het lied van ooievaar en dromedaris' van Anjet Daanje, p. 50-64.

Ook op de voorleeslijst, maar niet voorgelezen:

- Hiroya, 30 jaar, NEET uit 'De bibliotheek van geheime dromen' van Michiko Aoyama, p. 177-191.

De gevarieerde fragmenten genereerden verrassing, verwondering en ook bewondering. De jonge, grappige Claus was iedereen onbekend. Mohamad Mbougar Sarr bleek een ontdekking. Kortverhalen deden het even goed als fragmenten.

4.3.2.2 Selecteer en optimaliseer de locaties

Is bij feuilletonlezen de locatie een plek om even heerlijk te vertoeven en te zijn, tijdens de belevingsdag vormt elke plek een uitdaging, een verkenning, een extra ervaring, een element van verrassing en soms ook een aha-erlebnis.

Oostende is een dankbare plek om locaties te sprokkelen, dat is in de meeste steden niet anders. De kust heeft een extra wervende factor, maar eigenlijk hebben nagenoeg alle plaatsen die.

Hoewel je aandacht moet besteden aan de weg, zijn onbetreden paden niet uit den boze. Wel is het uitermate belangrijk dat de blinde en slechtzienende deelnemers goed worden begeleid. Hetzij door hun vaste buddy of begeleider, hetzij door een goed voorbereide vrijwilliger. Een complexe toegang is

---

⁸ <https://leeshuus.be/oostende/verhaal/samen-lezen-doe-je-niet-alleen>

niet echt een probleem, maar overdrijf niet. De exclusiviteit van een plek kan verloren gaan door de omslachting om er te geraken.

Breng de locaties op voorhand goed in kaart

Verken de wandeltijd tussen de locaties

Lijst de faciliteiten van de plekken op:

- ✓ **Waar kun je gaan zitten?**
- ✓ **Waar moet je staand luisteren? Kan iedereen dat aan, dient er toch een extra zitplaats voorzien?**
- ✓ **Is de plaats toegankelijk voor een wandelaar met een looprekje?**
- ✓ **Is er sanitair aanwezig?**
- ✓ **Deel die informatie met de deelnemers en voorzie voldoende tijd op elke locatie.**
- ✓ **Bereid elke locatie ook inhoudelijk voor, zodat je in de spreekwoordelijke drie zinnen een beknopte inleiding over de plek kunt geven**

Durf naar buiten te gaan. Luisterlezen in openlucht bleek heel bijzonder. De groepsintimiteit, de bereidheid om samen te luisteren en dat luisteren te delen, lijkt elk hinderlijk omgevingsgeluid te verslaan.

Zorg ervoor dat de plekken niet te ver van elkaar afliggen. De klemtoon moet op het luisterlezen, en niet op het wandelen blijven liggen. Toch is verplaatsingstijd geen verloren tijd. De gesprekken gaan over de leeservaring, over de content, over het bijzondere van de plek en ook over veel andere dingen. Het zijn gesprekken die mensen door boeken dichterbij elkaar brengen.

Laat niets aan het toeval over. Zorg dat je voor elke locatie een bereikbaar aanspreekpunt hebt en deel de contactgegevens per locatie met de kernmedewerkers en/of de verantwoordelijke vrijwilliger.

- ✓ **Wees Murphy een stapje voor.**
- ✓ **Maak een lijstje met contactgegevens voor elke locatie – check de bereikbaarheid**

De graad van comfort op de verschillende plekken wil nogal eens variëren. De gezellige ruimte van de feuilletonsetting maakt in veel gevallen plaats voor een flink pak improvisatie, maar precies dat maakt de belevingsdag bijzonder. De passage, de resonantie van het lezen en het bijzondere van het luisteren, precies daar, op die plaats, spelen een hoofdrol.

De locaties hebben niet noodzakelijk een link met de fragmenten, al is het wel grappig als ze die wel hebben. Luddeveddu bijvoorbeeld, een hilarisch kortverhaal over verliefdheid, werd voorgelezen in de Alice Freyzaal, de trouwzaal van het stadhuis Oostende. Dat is fijn, maar eerder een toevalstreffer dan een must. Wel is het aangewezen om de plek kort toe te lichten en even tijd te maken voor het aanvoelen ervan.

4.3.2.3 Het onthaal

Het 'hartelijk welkom' en het 'warm adieu' vonden ook voor de belevingsdagen plaats in 't Leeshuus. En dat is een bewuste keuze. Het vertrekken van en terugkeren naar die betekenisvolle boekenplek, versterkt het thuiskomen en het 'kunnen terugkomen'-gevoel. En dat is een gewild effect. Ook los van een georganiseerd event als de belevingsdag moeten blinde en slechtziende personen zich welkom weten in 't Leeshuus, het is ook hun plek.

De keuze voor eenzelfde onthaal- en afrondplek maakt het ook makkelijker om spullen achter te laten. Een paraplu die niet nodig bleek, een tas voor nog een geplande activiteit achteraf... het hoeft niet nodeloos meegesleurd.

De voorwaarden en de aandachtspunten voor een gastvrij onthaal van blinden en slechtzienden zijn niet anders bij de start van een belevingsdag, dan bij een sessie van het feuilletonlezen: stel jezelf voor, beschrijf de plek, haal obstakels uit de weg, begeleid indien gewenst, zorg voor koffie...

Misschien meer nog dan bij feuilletonlezen start het onthaal al voor de eigenlijke belevingsdag. Het is immers belangrijk om de mobiliteit van een deelnemer te kennen. Als er geen taboes op locaties rusten, dien je wel vooraf te kunnen inschatten of ze voor elke deelnemer haalbaar zijn en welke voorwaarden eventueel moeten worden vervuld om ze haalbaar te maken.

Omdat heel wat locaties slechts een minimale facilitering bieden, is de inzet van vrijwilligers cruciaal.

- ✓ **Vrijwilligers helpen mee de belevingsdag te dragen.**
- ✓ **Zij zorgen voor een 'meervoudig onthaal' door op elke plek voldoende faciliteiten te voorzien die de luisterbeleving op die plaats ondersteunen en genietbaar maken.**
- ✓ **Zij lopen voorop, maken deuren open en weer dicht, zetten lunch en tussendoortjes klaar en halen praktische besommeringen weg.**
- ✓ **Zij schragen het vlotte verloop van de belevingsdag.**

Even belangrijk is de rol van de coördinator, de herkenbare stem en het vaste aanspreekpunt doorheen de dag. Hij of zij is de verbinder tussen de plekken door ze telkens beknopt te introduceren en te beschrijven en vervolgens even de ruimte te laten om de bijzondere omgeving te ervaren.

En dan is het aan de voorlezer.

4.3.2.4 De lezer en het lezen

Voorlezen op een belevingsdag vraagt bijzondere competenties, een dragende stem en een grote flexibiliteit. Een voorlezer heeft de teksten verkend en de fragmenten geïntegreerd. Er wordt verwacht dat hij of zij in heel uiteenlopende omstandigheden een goed hoorbare en intense luisterleessessie neerzet. Het is, zowel organisatorisch als financieel, quasi onmogelijk om versterking te voorzien. Dat is ook niet wenselijk of nodig. Daartegenover staat wel de noodzaak voor een dragende, geofende stem.

Tijdens de eerste variante van de voorleesdag kwam een hele novelle aan bod, de tweede variante bood kortverhalen en fragmenten aan. Het maakte betrekkelijk weinig verschil voor het voorlezen, maar er is wel nuance voor de luisterleeservaring.

Beide varianten werden door de toehoorders gesmaakt, waarbij de eerste vooral de voldoening van een gelezen boek opleverde. De tweede variante bood zowel kortverhalen als fragmenten. Ook die werden allebei gewaardeerd. Het kortverhaal, dat kon worden afgerond, zorgde voor een 'literaire tevredenheid'. De fragmenten wakkerden eerder de nieuwsgierigheid om verder te lezen aan.

Anne zegt "Blij dat ik nieuwe auteurs heb leren kennen. De voorlezer trekt je ook echt helemaal in het verhaal. Wat een meerwaarde."

Prettig detail bleek een geïmproviseerd spelletje om de laatste zin van een kortverhaal – de clou ervan – uit te stellen, met de uitdagende vraag: wat zou jij doen? De zin werd dan in een latere sessie vrijgegeven, tot ieders hilariteit en verbazing. Intussen werd er heel wat geraden, gewikt en gewogen.

Voor de tweede variante bleek de volgorde van de fragmenten niet zonder belang. Programmeer na de middag liever geen inspannende literatuur. De wandeling en de ochtendlijke luistersessies, de middagbreak en de lunch, stellen de concentratie op de proef.

Betty zegt “Het was misschien beter om na de middag een luchtiger verhaal te programmeren. Maar dat wil niet zeggen dat ik niet heb genoten. Het was een superdag voor mij.”

Afronden en nabespreken gebeurde bij beide varianten in 't Leeshuus. De feedback- en besprekingssessie was vooraf voorbereid. Alle deelnemers kwamen aan bod en werden uitgenodigd om hun mening en ervaring te delen, bij een afsluitende koffie of drankje.

't Leeshuus kon voor de belevingsdagen rekenen op acteur Luk De Koninck als voorlezer. Hij vond in alle omstandigheden het perfecte evenwicht tussen plek en resonantie, tussen tekst en theatraliteit. En daarmee verraadde hij meteen het geheim van een goede voorleessessie op locatie.

Ook voor hem bleken de belevingsdagen een niet eerder aangegaan avontuur.

Luk voorlezer zegt “Ik heb dit niet eerder gedaan, maar ik ben sprakeloos. Voor mij hoort het tot de categorie ‘dat ik dit nog heb mogen meemaken’.”

4.3.2.5 *Essentials: wat hebben we geleerd?*

4.3.2.5.1 *Bedenkingen en randvoorwaarden vanuit het perspectief van de deelnemers*

De belevingsdag luisterlezen is in beide varianten een hooggewaardeerde format om op een verrassende en uitdagende manier verhalen te beluisteren en reflecties erover te delen. Een dag van onderdompeling in literatuur en ontmoetingen met mensen.

De verschillende locaties zijn een meerwaarde, ze suggereren vakantiegevoel en luchtigheid, ze bieden ruimte om wandelend van de ene plek naar de andere informeel kennis te maken met elkaar. Een gespreksthema is er al: het boek of de fragmenten, en desgevallend de impact van een visuele beperking op lezen en genieten van boeken. De selectie van de plekken biedt kansen om de stad op een heel andere, nieuwe of exclusieve manier te ontdekken.

Etienne zegt “De kilte van het witte marmer in de grafkapel was een bijzondere ervaring.”

In Oostende ging het onder meer over de Vistrap, een voorleessessie met de geur van de haven en de beloftevolle nabijheid van de zee; de Anglicaanse kerk in de Langestraat, met haar houten lambrisering die een bijzondere warmte uitstraalt; de reis door de catacomben van De Grote Post naar het intieme vormingslokaal; de lichte ruimte van de Alice Freyzaal aan het einde van de brede centrale trap van het stadhuis; het zeer zelden opengestelde maar moeilijk toegankelijke praalgraf van Louise-Marie; de voet van de kiosk in een zonnig Leopoldpark. Het effect van de locaties, in combinatie met de luisterleessessies overtrof alle verwachtingen.

Anniek zegt "Hoe geweldig is dit: in de zomer naar de zee komen en dan dit kunnen doen..."

De hartelijke en persoonlijke ontvangst in de ochtend zet ook hier de toon. Het is de voedingsbodem voor het vertrouwen dat deelnemers er spontaan toe aanzet in gesprek te gaan, elkaar te helpen en ondersteunen, persoonlijke uitdagingen omtrent hun beperking te delen en bespreekbaar te stellen.

Het element lotgenoten werkt verbindend en genereert een dynamiek die aanmoedigt om de moeilijkste locaties te verkennen. Hier hoort een kanttekening. Ook al zijn alle locaties, of zo goed als alle locaties, haalbaar voor blinde en slechtziende personen, het betekent niet dat het verstandig is om sommige plekken te kiezen, ook al zijn ze beslist boeiend en exclusief. Voor een paar deelnemers was de toegang tot het praalgraf bijvoorbeeld verre van evident: een heel smalle, bochtige doorgang, veel trappen zonder leuning, te weinig plaats voor de buddy om zijn begeleidingsopdracht goed op te kunnen pakken. Het was uitdagend, maar achteraf was er fierheid. Aarzeling en onzekerheid zijn geen goede toeleider naar een ontspannen luistersessie. Heb je twijfels over een locatie? Haal zo'n plek, hoe exclusief ook, eruit.

Vijf verschillende locaties is voor een deel van de deelnemers ook meer dan genoeg. Eentje minder is niet slechter, stellen ze. Vooral na de middagpauze moet het programma niet meer te zwaar worden, een suggestie van vooral oudere luisterlezers.

Meer dan naar de keuze van het boek of de selectie van de fragmenten gaat alle lof naar de voorlezer. Zijn inlevingsvermogen capteert de concentratie en empathie van de luisteraar, en ontrolt het verhaal voor zijn ogen. De waardering voor het verhaal en de wisselende omgeving steken ver boven het comfort uit dat wordt aanbevolen bij het feuilletonlezen. Maar die gemakkelijke stoel en die heerlijke tas koffie, worden bij terugkomst wel hogelijk gewaardeerd.

4.3.2.5.2 Ideale tijdstip, kostprijs en opschaalbaarheid

De belevingsdag is een uitstap, een verwendag, me-time met literatuur. Deelnemers moeten zich sowieso een hele dag ervoor vrij maken, in ruil krijgen ze een totaalbeleving. Vanuit dat opzicht kan de format op eender welke dag worden georganiseerd, met die kanttekening dat werkenden zich uiteraard makkelijker in het weekend kunnen vrij maken.

Het potentieel voor de groep voor de lange termijn is kleiner dan bij het feuilletonlezen. Er werd een heerlijke dag gedeeld, op basis van literatuur nog wel, maar de kans dat het bij het 'toffe ervaring'-effect blijft is groot. Daar is helemaal niets mis mee, maar als je met deze format wil inzetten op inclusie en participatie op langere termijn, dan dien je dit wel in overweging te nemen.

Voor wat, hoort wat, daar zijn alle deelnemers het over eens. Niemand vond 25 euro voor deelname te veel. Daar was alles inbegrepen: drank en broodjeslunch, tussendoortje en vergoeding spreker. De locaties werden gratis ter beschikking gesteld. Als die een meerkost zouden betekenen, zou

bijvoorbeeld een meegebracht lunchpakket de prijs kunnen beperken, suggereerde een van de deelnemers.

De format kan op alle plekken en voor alle doelgroepen worden herhaald.

Marise zegt "Luisterleesdagen als deze kunnen ruimer en diverser. Deze format kan door iedereen, door elke doelgroep worden geapprecieerd."

Het is geen exclusieve gelegenheid voor de stad of het stadscentrum. In een landelijke omgeving spelen andere opportuniteiten, een deelnemer opperde zelfs een luisterlees-tandemfietsparcours.

4.3.2.6 *Zelf aan de slag met een belevingsdag? Een overzicht*

- ✓ Wat
  - Een novelle of verschillende verhaalfragmenten luisterlezen op een dag, op verschillende locaties
- ✓ Type deelnemer
  - Literaire en sociale type, eerder een ontspannende motivatie
  - Een dagje uit rond literatuur op bijzondere locaties en ontmoeting als incentive
- ✓ Timing
  - Totale duur van de activiteit: 7 uur van 10:30 tot 16:30 uur, onthaal op de startlocatie, lunch en napraten inbegrepen
  - Duur voorleessessies: gemiddeld 30 minuten per locatie, 5 sessies doorheen de dag, een totale voorleestijd van 2 uur 30 minuten, afhankelijk van de fragmenten. Voorzie wat buffertijd.
  - Verplaatsing tussen de locaties: varieert van 5 tot 20 minuten. Zorg voor locaties die relatief dicht bij elkaar liggen. Stap zelf het traject vooraf nauwkeurig af en vermijd onvoorziene hindernissen onderweg.
- ✓ Wanneer plannen
  - Overdag, zowel week- als weekenddagen. De beschikbaarheid van de locaties en de seizoenen bepalen mee de planning.
- ✓ Locaties
  - Let op: toegankelijkheid, variatie, exclusiviteit, combinatie indoor/outdoor
  - Organiseer meervoudig onthaal, zorg dat een medewerker klaarstaat op elke locatie wanneer de deelnemers arriveren
- ✓ Personeelsinzet
  - Coördinator/begeleider, ervaren voorlezer, helpende handen logistiek en voor catering
  - Intensieve inzet van twee vrijwilligers voor ondersteuning op de diverse locaties
  - Voorzie zeker een backup, ook van de vrijwilligers
- ✓ Kost
  - Locatiehuur, vergoeding voorlezer, vrijwilligersvergoeding, catering doorheen de dag
  - Betalingsbereidheid is 25 euro
- ✓ Opschaling

- Haalbaar in diverse contexten en met heel veel varianten
- Een 'light' versie met drie tekstfragmenten en een ontbijt bij de inzet van elk seizoen, of een kennismaking met een auteur die in de prijzen viel aan de hand van drie relevante fragmenten, de combinaties zijn eindeloos
- ✓ Bewaak
  - Aanwezigheid van voldoende lotgenoten
  - Complexiteit van de tekstfragmenten in de namiddag
  - Plaats de exclusiviteit van de locatie niet boven toegankelijkheid
  - Het aantal deelnemers hangt af van de logistiek van de locaties
  - Hou er rekening mee dat de verplaatsing met een groep slechtzienden trager verloopt naarmate de groep groter wordt
  - Elke slechtziende brengt een buddy mee
- ✓ Potentieel
  - Leuke toeristenformat & leesbevordering met eindeloos veel varianten
  - Thematische verbinding met andere events is zeker mogelijk
  - Eerder one-shot voor inclusie, maar wel een heel fijne manier om ziende en niet-ziende mensen met elkaar in contact te brengen

5 Dromen mag: de toekomst en aanbevelingen

Rendez-vous

“Dit is geen bijeenkomst waar wat wordt gelezen. Het is zoveel meer. Het is lezen, mensen leren kennen, je blik verruimen in een setting waar je blij van wordt. Dit is rendez-vouslezen. Iets om naar uit te kijken”. Met deze uitspraak verleent Christophe, jonge slechtziende deelnemer aan het feuilletonlezen, een eretitel aan dit verhaal. Een rendez-vous is een wederkerende afspraak, met een persoonlijke, intieme bijklank. Een rendez-vous veronderstelt zorg en vertrouwen, een veilige omgeving om jezelf te kunnen zijn. Veel mooier hadden we het zelf niet kunnen bedenken.

Het verraadt een stukje de veiligheid maar ook de zichtbaarheid en erkenning waar blinde en slechtziende mensen naar op zoek zijn. Ze botsen maar al te vaak op de stereotypen van de hulpeloze blinde, zelfs als ze jong en aan het werk zijn. De inspanning wordt verondersteld van hun kant te komen, zij moeten zich inpassen in de snelheid, de dynamiek, het ritme van het dagelijkse leven van de zienden. En ze doen dat. Daar staan we veel te weinig bij stil.

‘Lezen met je Oren’ was een rendez-vous tussen mensen en boeken, maar ook tussen zienden en slecht- of niet zienden. En er zijn wel wat leerpunten voor zienden. De zelfredzaamheid van slechtzienden is immens, hun openheid eveneens. Ze bespreken hun beperking eerlijk, benoemen hun kwetsbaarheid en moedigen zienden aan met hen om te gaan, een kwinkslag is zelden ver weg. De blinde wijst de weg, leert zienden anders te kijken. Slechtzienden staan vaak met veel relativiseringsvermogen en een prettige zin voor humor in het leven, dat voor hen net dat tikkeltje complexer is.

Gelijkwaardigheid

Door de samenstelling van de groep waren er nagenoeg evenveel zienden als slechtzienden bij het traject betrokken: de voorlezer, de coördinator, observator, vrijwilligers en begeleiders. Ze hebben geleerd wat luisterlezen is. Welke competenties daarvoor nodig zijn. Hoe versterkend het samen luisteren kan zijn, hoe verbazend de inbreng van slechtzienden die net die passage hebben vastgehecht waar jij de draad was kwijtgeraakt. Het dwingt respect af en daagt uit ‘om het ook te

kunnen'. Luisterlezen is een formule voor gelijkwaardigheid en inclusie door het samen leren luisteren, het delen van competenties, het debat over het verhaal en de fragmenten die bleven hangen.

De motivatie voor de deelnemers was heel verschillend, maar de formats blijken zich te lenen tot de invulling van vele verwachtingen tegelijk. Ze bieden invulling aan sociale, literaire, cognitieve en recreatieve aspecten. Wat een voorgelezen boek al niet vermag.

Er zijn een aantal gevoeligheden. De integratiewens is bij sommige deelnemers niet zo groot dat ze zich veilig zouden voelen in een groep zonder andere slechtzienden. De aanwezigheid van lotgenoten biedt rust en herkenning. "Je begrijpt elkaar, zonder dat je het moet zeggen," bevestigt Betty.

Het is ook niet zomaar om het even waar een bijeenkomst plaatsvindt. Bijvoorbeeld liever niet zonder duiding in een woonzorgcentrum. "We worden al genoeg als sukkelaars weggezet." Maar dat vele actoren de 'Lezen met je Oren'-formats kunnen neerzetten, daar zijn ze het over eens. En dat er een belangrijk aspect van bonding en bridging inzit, dat is ook helder. De format past bijvoorbeeld in Zorgzame Buurten, waar het kan worden ingezet als een tool voor regelmatige ontmoeting en volwassen, respectvol debat over heel uiteenlopende onderwerpen. Of gewoon voor ontmoeting en ontspanning.

Vooraf voor mensen op leeftijd die gaandeweg steeds meer last krijgen van hun slechtziendheid, dreigt het isolement. Ze hebben anderen nodig om hun plek in de samenleving te kunnen blijven opeisen. En het is niet altijd eenvoudig een vaste buddy of begeleider te vinden. Het gaat immers over blindelings vertrouwen, dat kan tellen. Blindheid als uitsluitende factor en als trigger voor toenemende vereenzaming en afhankelijkheid van anderen, wordt veel te weinig gezien.

Durven

Er is nog wat werk aan de winkel. Om het gebruiksgemak van de formats te verhogen, zouden leeslijstjes of een merk voor de 'voorleesbaarheid' in bestaande catalogi een hele hulp zijn. Er is nood aan een keuzelijst met boeken voor volwassenen, die zich lenen tot hardop voorlezen, met een betrouwbare indicator van tijdsduur en gebaseerd op indicatoren aangeleverd door kwalitatieve databanken. Dit project levert daar alvast een aanzet voor.⁹

En dan is het een kwestie van durven. Durven aansluiten bij huiskamerfestival Chambres d'O, verwantschap zoeken met het Theaterfestival of Theater aan Zee, een leessessie organiseren onder de hoede van Filmfestival. Het kan allemaal. 'Lezen met je oren' wordt dan een toeleider naar andere cultuurvormen. Ongeacht iemand ingaat op de aangeboden connectie of niet, de uitnodiging is er.

't Leeshuus gaat verder met 'Lezen met je Oren'. Dat kan niet anders, alle deelnemers hebben daarop aangedrongen. De gezamenlijke slotevaluatie was de mooiste aanmoediging. Keren we even terug naar twee deelnemers die in de loop van dit verhaal aan bod kwamen: Marise, wiens toenemende slechtziendheid een steeds grotere beperking wordt en haar het lezen van gedrukte boeken onmogelijk maakt en Betty, die nooit eerder een boek had gelezen.

---

⁹ Keuzelijst in bijlage – met indicaties van luisterleestijden en al dan niet beschikbaarheid van audioboek

---

Marise zegt "Ik heb voor mezelf in een warme omgeving een moeilijk proces doorlopen. Ik heb geleerd dat er veel variatie is in de beperking, ik moet er langzaam in groeien. Maar ik heb vooral de dynamiek gezien van de anderen en dat is een hele opsteker. Ik weet nu: het is niet voorbij."

---

en

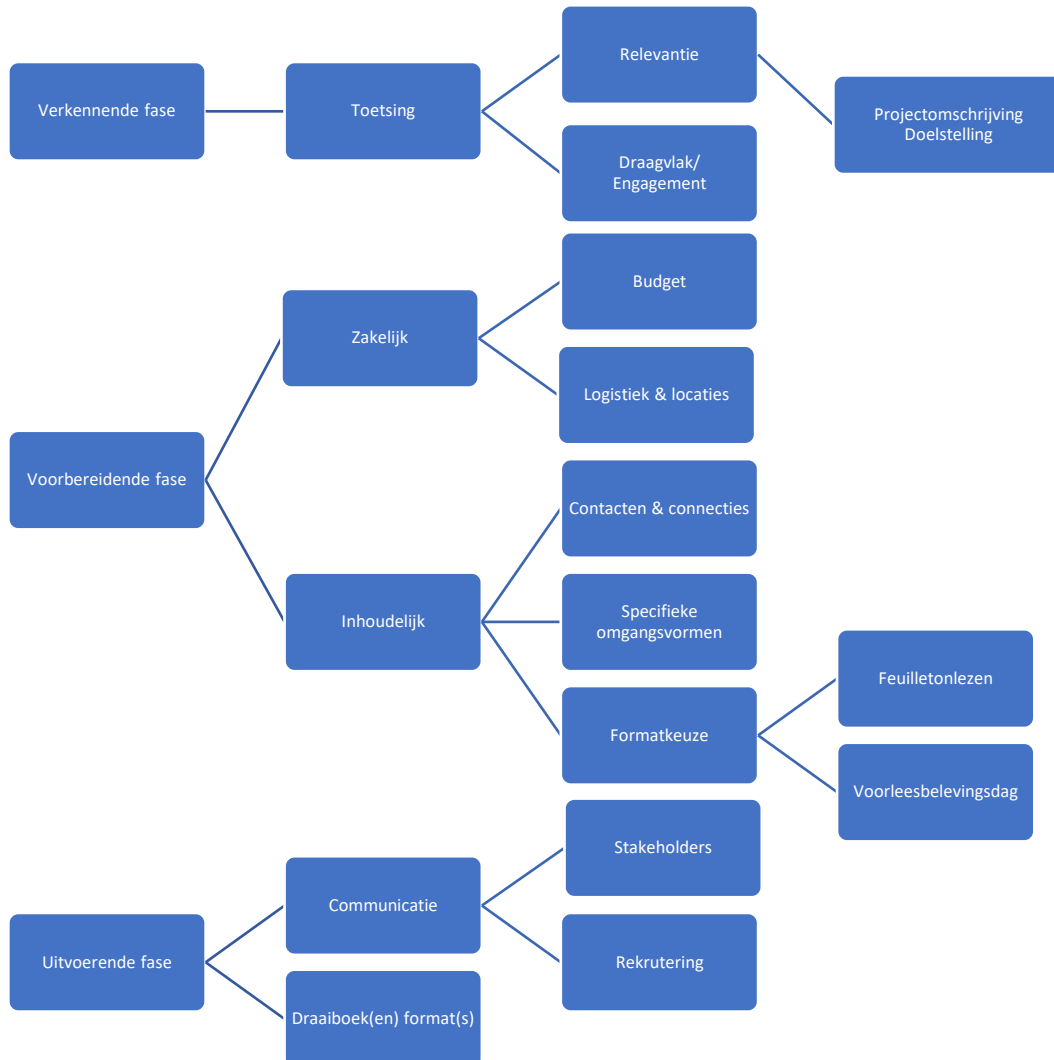
Betty zegt "Deze bijeenkomsten hebben me heel veel bijgebracht. Ik verlang nu al om terug te mogen komen. Voor mij was het telkens een feestdag, weer een dag minder alleen in de zetel op het appartement. Ik heb veel aan het luisterlezen gehad. Ik heb net mijn eerste Daisyspeler gekocht."

't Leeshuus dankt alle deelnemers, medewerkers, Literatuur Vlaanderen, Luisterpuntbibliotheek en Iedereen Leest.

6 Bijlagen

6.1 Methodisch overzicht diverse stappen in het project

Omschrijving:

Het schematisch overzicht toont wat we eigenlijk al weten: een goede voorbereiding is het halve werk. Er is een verkennende fase, een voorbereidende fase en een uitvoerende fase.

Tijdens de verkennende fase toetsen we het projectvoorstel, is het relevant en vinden we een draagvlak. Dit resulteert in de projectomschrijving en het scherp stellen van de doelstelling. Op basis hiervan kunnen we het project verder voorbereiden. Zakelijk focussen we op budget en logistiek. Inhoudelijk brengen we contacten en connecties in kaart, lezen we ons verder in op de doelgroep en verfijnen we de werkvormen: feuilletonlezen en de belevingsdag. Op basis hiervan gaan we aan de slag: communicatie uitwerken voor stakeholders en deelnemers. Draaiboeken worden uitgetekend.

6.2 Lezen met je oren: de praktijk. Tabel doorloop feuilletonlezen, enkel luisterlezen

Timing	Wat	Wie	Belangrijk
8:45	°koffiemachine aan, kopjes en glazen klaarzetten	vrijwilligers Leeshuus	
9:00	°tafels en stoelen klaarzetten °sommige voorlezers willen extra beenruimte, investeer tijd en durf om te schuiven met het meubilair, dat loont °zoek naar werkbare en hanteerbare verdeling van zitjes versus de locatie van de spreker	vrijwilligers Leeshuus	° techniek is vaak niet nodig, zorg voor veiligheid en check dat alles paraat is voor de deelnemers aankomen ° kies de locatie van de installatie ifv de veiligheid van de groep ° vermijd stoorzenders tijdens het luisterlezen: schakel de telefoon op stil, plaats een sandwichbord op de stoep zodat bezoekers niet met de deur in huis vallen
9:30	°check voorlezer present °check techniek operationeel	vrijwilligers Leeshuus	
9:30	°verwelkomen deelnemers °zorg dat er iemand bij de deur aanwezig is, benoem jouw naam, geef aan dat je hen een hand zal geven °vraag of je hun jas kan aannemen en vermeld waar je die zal hangen	vrijwilligers Leeshuus	° investeer in het kleine ontmoeten bij de start van een reeks 'feuilletonlezen', investeer in connectie, zeker bij een deelnemer die niemand anders in de groep kent
9:50	°nodig iedereen tijdig uit om te gaan zitten ° bied koffie en thee aan voor het luisterlezen begint	vrijwilligers Leeshuus	° benoem waar je hun drankje plaatst ° vermeld wie naast hen zit ° comfortabel zitten is belangrijk in een luisterleescontext, check of iedereen goed geïnstalleerd is
10:00	°begin op het afgesproken tijdstip, de voorlezer kan alle beschikbare tijd gebruiken °kondig de start van de luisterleessessie aan ° introduceer de voorlezer	vrijwilligers Leeshuus	° is er iemand in de groep die zich meldde maar er op het startmoment nog niet is? Zorg voor een zitplaats aan de rand van de kring zodat ze tijdens het voorlezen discreet kunnen bijshuiven in de groep
10:02	° start live luisterleessessie ° voorzie niet langer dan 1 uur ° sessie 1 van feuilletonlezen: besteed aandacht aan de info op de cover en de achterflap, deel die met de deelnemers ° volgende sessies van het feuilletonlezen: vat kort samen waar je de vorige keer belandde	voorlezer	° de voorlezer draagt de sessie ° de voorlezer moet tijdens dat uur de energie om live voor te lezen weten te behouden ° op tempo lezen is belangrijk °geoefende luisterlezers kunnen zich goed focussen, in een inclusieve groep vinden zienden het bijzonder moeilijk om zo lang naeen te luisterlezen ° stuur de setting van de zaal bij in functie van de feedback van de deelnemers

10:58	<ul style="list-style-type: none"> ° afronden voorleessessie ° herhaal nog eens uit welk boek voorgelezen werd ° benoem de volgende afspraak 	voorlezer	<ul style="list-style-type: none"> ° is de titel beschikbaar in de collectie van Luisterpuntbibliotheek? Benoem dit en verwijs naar de catalogus
11:00	<ul style="list-style-type: none"> ° uitzwaaien, neem even tijd om iedereen persoonlijk aan te spreken ° check of alle deelnemers alle spullen bijhebben ° bevestig de volgende afspraak ° sta mee op de uitkijk indien een van de deelnemers wordt opgehaald 	vrijwilligers Leeshuus	<ul style="list-style-type: none"> ° laat ruimte in de groep om onder lotgenoten ervaringen te delen over online tools voor luisterlezen ° dit is even waardevol als vorm van leesbevordering als de live voorleessessie
11:30	<ul style="list-style-type: none"> ° opruimen, kort intern nabespreken en afsluiten 	vrijwilligers Leeshuus	<ul style="list-style-type: none"> ° sta stil bij de feedback van de deelnemers & stuur bij waar mogelijk
later	<ul style="list-style-type: none"> ° wat brengt de toekomst? ° informeer naar contactgegevens van deelnemers zodat je hen op de hoogte kan houden over een vervolgtraject 	vrijwilligers Leeshuus	<ul style="list-style-type: none"> ° waren de sessies live luisterlezen positief voor de organisatie? overleg dan intern wanneer je de volgende reeks plant

Omschrijving:

Tijdens het leertraject werden diverse werkbladen, controle lijsten en draaiboeken uitgewerkt. Er werd telkens bijgestuurd, op basis van de vorige sessies. Deze tabel biedt een inkijk op de praktijk van het feuilletonlezen binnen 't Leeshuus. Je vindt er de volgende gegevens: reële timing die we hanteerden, wie wanneer ingeschakeld werd, wat wanneer afgehandeld werd, extra info en zaken die bijzondere aandacht vergden. Dit is de praktijk zoals het Leeshuus-team die ervaren heeft. Op een andere locatie, met een andere organisatie kan die praktijk er uiteraard anders uitzien, maar de basiselementen om deze werkvorm kwalitatief te organiseren zijn nagenoeg overal gelijk.

Voorzie binnen de organisatie dat je 2 uur over een lokaal kunt beschikken. Je kunt zeker meer dan 20 personen verwelkomen indien de logistiek van de zaal dit aankan. Let wel, niet iedere voorlezer beschikt over een stem die voldoende ver draagt en zich leent tot 60 minuten ononderbroken voorlezen. Voorzie in dat geval zeker stemversterking. Voor en na de sessie voorzie je nog eens telkens 15 minuten voor een kwalitatief welkom en afronden.

6.3 Lezen met je oren: de praktijk. Tabel doorloop feuilletonlezen, interactief

Timing	Wat	Wie	Belangrijk
9:00	°koffiemachine aan, kopjes en glazen klaarzetten	vrijwilligers Leeshuus	
9:15	°tafels en stoelen klaarzetten ° kies voor een kringopstelling, zo kunnen slechtzienden beter het gesprek volgen ° voorzie een centrale plaats voor de voorlezer en eventuele gespreksbegeleider °sommige voorlezers willen extra beenruimte, investeer tijd en durf om te schuiven met het meubilair, dat loont	vrijwilligers Leeshuus	° vermijd stoorzenders tijdens het luisterlezen: schakel de telefoon op stil, plaats een sandwichbord op de stoep zodat bezoekers niet met de deur in huis vallen ° stuur de setting van de zaak bij in functie van de feedback van de deelnemers ° de voorlezer kan de rol van gespreksbegeleider opnemen, maar er kan naast de voorlezer ook een andere persoon ingeschakeld worden
9:45	°check voorlezer present	vrijwilligers Leeshuus	
9:45	°verwelkomen deelnemers °zorg dat er iemand bij de deur aanwezig is, benoem jouw naam, geef aan dat je hen een hand zal geven °vraag of je hun jas kan aannemen en vermeld waar je die zal hangen	vrijwilligers Leeshuus	° investeer in het kleine ontmoeten bij de start van een reeks 'feuilletonlezen', investeer in connectie, zeker bij een deelnemer die niemand anders in de groep kent
9:45	°nodig iedereen tijdig uit om te gaan zitten ° bied koffie en thee aan voor het luisterlezen begint	vrijwilligers Leeshuus	° benoem waar je hun drankje plaatst ° vermeld wie naast hen zit ° comfortabel zitten is belangrijk in een luisterleescontext, check of iedereen goed geïnstalleerd is
10:00	°begin op het afgesproken tijdstip, de voorlezer kan alle beschikbare tijd gebruiken °kondig de start van de luisterleessessie aan ° introduceer de voorlezer	vrijwilligers Leeshuus	° is er iemand in de groep die zich meldde maar er op het startmoment nog niet is? Zorg voor een zitplaats aan de rand van de kring zodat ze tijdens het voorlezen discreet kunnen bijshuiven in de groep
10:00	°namenronde ° laat iedereen in de kring hardop zelf zijn naam zeggen ° begin met de voorlezer en werk de kring in wijzerszin af, in de correcte volgorde ° de stem van de voorlezer blijft de referentiestem tijdens de sessie, die stem vormt een oriëntatiepunt tijdens de samenkomst	voorlezer	° dit neemt wat tijd in beslag, maar zorgt voor een absolute meerwaarde tijdens het gesprek ° weten wie waar zit en de stemmen herkennen van de mensen in de kring zorgt voor meer kwaliteit en interactie tijdens de groepsgesprekken
10:05	° start interactief luisterlezen ° de sessie duurt 90 minuten, waarvan circa 60 minuten effectieve	voorlezer ° een organisatie	°

	<p>voorleestijd verdeeld over 3 fragmenten van elk ongeveer 20 minuten</p> <ul style="list-style-type: none"> ° de voorleesmomenten worden afgewisseld met momenten voor overleg en reflectie over de tekst van circa 5 à 10 minuten ° sessie 1 van feuilletonlezen: besteed aandacht aan de info op de cover en de achterflap, deel die met de deelnemers ° volgende sessies van het feuilletonlezen: vat kort samen waar je de vorige keer belandde 	<p>kan kiezen voor een voorlezer die ook het gesprek leidt</p> <ul style="list-style-type: none"> ° of kan ook een twee personen inschakelen, gespreksleider en voorlezer ° beide scenario's zijn mogelijk, een goede afstemming is uiterst belangrijk 	<ul style="list-style-type: none"> ° de combinatie literatuur en dialoogtafel zorgt voor een grotere gelaagdheid van de sessies ° deze werkvorm geniet de voorkeur van de deelnemersgroep van 'Lezen met je oren' ° de voorgestelde timing is indicatief, grijp kansen voor een pauze in de tekst ° voor een niet getrainde luisterlezer is een live luistertijd van langer dan 20 minuten een uitdaging, de focus op de tekst en het verhaal vermindert ° maak goeie afspraken met de voorlezer/gespreksleider
10:58	<ul style="list-style-type: none"> ° afronden voorleessessie ° herhaal nog eens uit welk boek voorgelezen werd ° benoem de volgende afspraak 	voorlezer	<ul style="list-style-type: none"> ° is de titel beschikbaar in de collectie van Luisterpuntbibliotheek? Benoem dit en verwijz naar de catalogus
11:00	<ul style="list-style-type: none"> ° uitzwaaien, neem even tijd om iedereen persoonlijk aan te spreken ° check of alle deelnemers alle spullen bijhebben ° bevestig de volgende afspraak ° sta mee op de uitkijk indien een van de deelnemers wordt opgehaald 	vrijwilligers Leeshuus	<ul style="list-style-type: none"> ° laat ruimte in de groep om onder lotgenoten ervaringen te delen over online tools voor luisterlezen ° dit is even waardevol als vorm van leesbevordering als de live voorleessessie
11:30	<ul style="list-style-type: none"> ° opruimen, kort intern nabespreken en afsluiten 	vrijwilligers Leeshuus	<ul style="list-style-type: none"> ° sta stil bij de feedback van de deelnemers & stuur bij waar mogelijk
later	<ul style="list-style-type: none"> ° wat brengt de toekomst? ° informeer naar contactgegevens van deelnemers zodat je hen op de hoogte kan houden over een vervolgtraject 	vrijwilligers Leeshuus	<ul style="list-style-type: none"> ° waren de sessies live luisterlezen positief voor de organisatie? overleg dan intern wanneer je de volgende reeks plant

Omschrijving:

Tijdens het leertraject werden diverse werkbladen, controle lijsten en draaiboeken uitgewerkt. Er werd telkens bijgestuurd, op basis van de vorige sessies. Deze tabel biedt een inkijk op de praktijk van het interactief feuilletonlezen binnen 't Leeshuus. Je vindt er de volgende gegevens: reële timing die we hanteerden, wie wanneer ingeschakeld werd, wat wanneer afgehandeld werd, extra info en zaken die bijzondere aandacht vergden. Dit is de praktijk zoals het Leeshuus-team die ervaren heeft. Op een andere locatie, met een andere organisatie kan die praktijk er uiteraard anders uitzien, maar de basiselementen om deze werkvorm kwalitatief te organiseren zijn nagenoeg overal gelijk.

Voorzie binnen de organisatie dat je 3 uur over een lokaal kunt beschikken, je kunt kwalitatief maar 15 personen verwelkomen, de voorlezer leest in totaal 60 minuten voor, daarnaast voorzie je 30 minuten gesprekstijd. Voor en na de sessie voorzie je nog eens telkens 15 minuten voor een kwalitatief welkom en afronden.

6.4 Lezen met je oren: de praktijk. Doorloop belevingsdag 10 juli 2023

Tijd	Waar	Wat	Geraamde tijd in minuten	Pleegkind / Claire Keegan - fragmenten
10:00	Leeshuus	deuren open, onthaal en koffie	30	
10:30	Leeshuus	plaatsnemen in de kring & verwelkoming voorleesdag	10	
10:40	Leeshuus	luisterlezen fragment 1	30	° voorlezen info op cover en achterflap, omschrijven illustratie cover ° start pagina 7 – tot en met 23 “... daarna de andere.”
11:20	onderweg	van Leeshuus naar vistrap	11	
11:35	achteraan op de vistrap	luisterlezen fragment 2	15	Start pagina 24 – tot en met 34 ½ “... maar het is wel mooi zo.”
11:55	onderweg	van vistrap naar Anglicaanse kerk	7	
12:10	Anglicaanse kerk	luisterlezen fragment 3	25	Start pagina 34 tot en met 51 “... zodat er telkens wagens erlangs kunnen.”
12:45	onderweg	van Anglikaanse kerk naar jeugdherberg	8	
12:55	jeugdherberg	lunch	60	
13:55	onderweg	van jeugdherberg naar stadsmuseum	5	
14:00	binnenkoer stadsmuseum	luisterlezen fragment 4	25	Start pagina 52 tot en met 70 “anders ben je te groot voor het af is.”
14:40	onderweg	van stadsmuseum naar praalgraf	18	
15:10	praalgraf Sint Petrus en Pauluskerk	luisterlezen fragment 5	25	Pagina 71 tot en met 86 “... papa.”
15:40	onderweg	van praalgraf naar Leeshuus	12	
16:00	Leeshuus	reflectie – boek en belevingsdag	30	buffertijd luisterlezen mocht de timing uitlopen
16:30	Leeshuus	drankje en napraten		

Omschrijving:

In dit schema ontdek je onze planning voor de belevingsdag op 10 juli. Die dag moet je de klok extra in de gaten houden. Hoeveel tijd vergt het om met een groep slechtzienden van A naar B te stappen, en hoe verdeel je de luisterleesfragmenten van het boek doorheen de dag? We vonden een goeie balans. Voor elk van de elementen vind je de geraamde tijd. Er werd die dag 2 uur tijd voorzien voor luisterlezen en 1 uur voor het luik ‘onderweg’. Er werd ook 1 u 30 geraamd voor koffie en een mini-ontbijtje, een lunch en samen feestelijk klinken op de dag. Dit traject liep in een ‘labo-omgeving’, er werd ook buffer-tijd voorzien mocht er verschuivingen in timing opduiken.

6.5 Lezen met je oren in beeld

6.5.1 Luisterlezen rond de tafel in 't Leeshuus

De foto werd genomen in 't Leeshuus in Oostende tijdens een sessie luisterlezen in het kader van Lezen met je Oren. Langs de wanden van het lokaal staan goedgevulde boekenrekken, boven de kasten hangen foto's, achterin de ruimte is er een toog met een bordje aan de wand: apero. Er zitten een 20-tal mensen rond een lange tafel. Er staan kopjes koffie en lekkers op tafel. Aan het hoofd van de tafel zit Luk De Koninck met een boek in de handen, hij is de voorlezer die dag. De mensen zijn niet in gesprek, ze zitten geconcentreerd te luisteren. De hoofden lichtjes gedraaid in de richting van de stem van de voorlezer.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.2 Belevingsdag, op stap

De foto werd genomen tijdens de belevingsdag in De Grote Post, het cultuurcentrum van de stad Oostende. Het gebouw werd in 1981 een beschermd monument. Je ziet deelnemers op stap in de vroegere lokettenzaal die met veel oog voor detail werd opgeknapt. Veel oorspronkelijke elementen werden behouden. De deelnemers zijn op weg naar het lokaal waar de luisterleessessie gepland staat. Vooraan in beeld zie je een slechtziende stappen met de witte stok, samen met zijn buddy. Op deze foto zie je ook heel mooi hoe spontaan een slechtziende en zijn buddy per twee, naast elkaar op stap gaat. In deze ruime lokettenzaal lukt dit perfect.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.3 Belevingsdag, luisterlezen in het auditorium 'Klas' in De Grote Post

De foto werd genomen in het auditorium 'Klas' van De Grote Post tijdens een sessie luisterlezen in het kader van Lezen met je Oren. De ruimte werd ingericht als leslokaal om technische bijscholing te geven aan het postpersoneel. De ruimte bevat vaste houten banken en een geschilderd fries dat de geschiedenis van nijverheden en ambachten voorstelt. Een deel van het fries kun je bovenaan in beeld ontdekken. De foto toont de hoofden van de deelnemers. Boven de hoofden zie je Luk De Koninck met een boek in zijn handen, die voorleest. Het beeld toont mooi hoe hoofden van luisterlezers zich draaien in de richting van de stem die voorleest.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.4 Belevingsdag, luisterlezen in de trouwzaal van het stadhuis

De foto werd genomen in de trouwzaal, ook gekend als de Alice Freyzaal, van het stadhuis in Oostende tijdens een sessie luisterlezen in het kader van Lezen met je Oren. Achteraan zie je een bijzonder groot schilderij dat scènes uit Oostende en een huwelijkspaar voorstelt. De foto toont de hoofden en een stukje van de rug van de deelnemers. Ze zitten in de zaal waar normaal de genodigden voor een trouwplechtigheid een plekje vinden. Er zitten een 20-tal mensen in rijen. Boven de hoofden zie je Luk De Koninck met een boek in zijn handen, die voorleest.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.5 Lezen met je oren en de pers: interview voor Focus-WTV

De foto werd genomen tijdens de belevingsdag in de Alice Freyzaal van het stadhuis van Oostende. Het beeld werd genomen na de luisterleessessie. Helemaal vooraan in beeld zie je een grote professionele camera op statief en de arm van een journalist die een microfoon in de richting van een slechtziende persoon houdt. De slechtziende persoon wordt geïnterviewd over het project 'Lezen met je oren' en de belevingsdag. De geïnterviewde heeft een fijne glimlach op zijn gezicht. Links en rechts van hem en achter hem zitten nog een vijftal deelnemers, ze luisteren aandachtig, ook zij hebben een glimlach op hun gezicht. De andere deelnemers staan achteraan in de zaal in groepjes te praten.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.6 Van luisterlezen krijg je honger: picknick

De foto werd genomen tijdens de belevingsdag in het stadspark van Oostende. Het is een zonnige dag. Je ziet een negental personen die in een kring op banken zitten. Ze hebben een beker met een drankje in hun hand. Ze zitten in de zon, in zomerkledij en zijn in gesprek met elkaar. Op de achtergrond is er veel groen en staan er bomen.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.7 Belevingsdag, luisterlezen bij klein verhaal

De foto werd genomen tijdens de belevingsdag in de lokalen van kleinVerhaal vzw, een participatieve kunstpraktijk in Oostende. Je vindt de vzw in de binnenstad in de gebouwen van een vroegere drukkerij. Het beeld toont de groep tijdens een luisterleessessie op de belevingsdag. De deelnemers zitten verspreid over de ruimte. Het lokaal is kleurrijk aangekleed met vlaggetjes, er staat een klein podium in de ruimte met 2 zetels in felle kleuren, er is een krijtbord met een quote als decor. In het midden van de ruimte staan grote houten tafels met daaromheen stoelen en banken. Op de rand van het podium zit de voorlezer. Rond de tafel en langs de wand zitten en staan de deelnemers. Ook in dit beeld zie je dat alle hoofden in de richting van de voorlezer gedraaid zijn.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.5.8 't Leeshuus: de start en het eindpunt van iedere luisterleessessie

De foto werd genomen op de Groentemarkt in Oostende. Je ziet het gelijkvloers van de woning op huisnummer drie, dat is de thuisbasis van 't Leeshuus. Op die locatie vond je vroeger een winkel met wijnen en likeuren. De grote raampartijen links en rechts van de centrale toegangsdeur herinneren daaraan. De foto brengt het linkerraam en de belettering op dat raam scherp in beeld. Je kunt duidelijk lezen: 'Leeshuus: boeken en mensen ont-moeten, boeken, ontmoeten, genieten, café'. Op de voorgrond van de foto staan een tiental deelnemers van de beleevingsdag op de stoep voor het Leeshuus. Ze zijn in zomerse kledij. De deelnemers, zijn met elkaar in gesprek en wachten om samen op stap te gaan.

Cop. Simon Bequoye en Iedereen Leest

6.6 Keuzelijst

Titel	Auteur		Aantal blz.	Luistertijd op basis van catalogus UU:MM	Puur of interactief luisterlezen aantal sessies	Link naar bibliotheek.be voor meer info over het boek
De tijden	Peeters	Elvis	222	5:45	7	https://bibliotheek.be/catalogus/elvis-peeters/de-tijden/boek/library-marc-vlacc_10439164
De Passie	Winterston	Jeanette	213	5:35	7	https://bibliotheek.be/catalogus/jeanette-winterston/de-passie-roman/boek/library-marc-vlacc_10211714
Naar zachtheid en een warm omhelzen	van Dis	Adriaan	217	5:30	7	https://bibliotheek.be/catalogus/adriaan-van-dis/naar-zachtheid-en-een-warm-omhelzen-roman/boek/library-marc-vlacc_10454952
Casper: een rouwboek	Knops	Uus	181	4:36	6	https://bibliotheek.be/catalogus/uus-knops/casper-een-rouwboek/daisy/library-marc-vlacc_10448959
Een berg mens onder witte lakens	Vlaminck	Erik	214	4:34	6	https://bibliotheek.be/catalogus/erik-vlaminck/een-berg-mens-onder-witte-lakens-roman/boek/library-marc-vlacc_10182571
Aan Chesil beach	McEwan	Ian	152	4:26	6	https://bibliotheek.be/catalogus/ian-mcewan/aan-chesil-beach/boek/library-marc-vlacc_10143779
Meisjeshenningerinnen	Ernaux	Annie	173	4:23	5	https://bibliotheek.be/catalogus/annie-ernaux/meisjeshenningerinnen/boek/library-marc-vlacc_10381331
Mijn koningin	Andrea	Jean-Baptiste	174	4:22	5	https://bibliotheek.be/catalogus/jean-baptiste-andrea/mijn-koningin/boek/library-marc-vlacc_10152472
Dat is wat ik bemin	Rossaert	Isabelle	149	4:21	5	https://bibliotheek.be/catalogus/isabelle-rossaert/dat-wat-ik-bemin-roman/boek/library-marc-vlacc_10092051
De leesclub	Dorrestein	Renate	159	4:18	5	https://bibliotheek.be/catalogus/renate-dorrestein/de-leesclub/boek/library-marc-vlacc_8881102
Iconen	Vlaminck	Erik	158	4:10	5	https://bibliotheek.be/catalogus/erik-vlaminck/iconen-roman/daisy/library-marc-vlacc_10454827

Reis van de lege flessen	Abdollah	Kader	184	4:02	5	https://bibliotheek.be/catalogus/kader-abdollah/de-reis-van-de-lege-flessen/boek/library-marc-vlacc_10210609
Hildeke	Joris	Lieve	144	4:02	5	https://bibliotheek.be/catalogus/lieve-joris/hildeke/boek/library-marc-vlacc_10469998
Van muizen en mensen	Steinbeck	John	135	4:00	5	https://bibliotheek.be/catalogus/john-steinbeck/muizen-en-mensen/boek/library-marc-vlacc_10209042
Buurtsuperpens	Murata	Sayaka	143	3:54	5	https://bibliotheek.be/catalogus/sayaka-murata/buurtsuperpens/boek/wise_3890617
Mijn leven met Mozart	Schmitt	Eric-Emmanuel	158 + cd	3:51	5	https://bibliotheek.be/catalogus/eric-emmanuel-schmitt/mijn-leven-met-mozart-roman/boek/library-marc-vlacc_2967677
Erik of het kleine insectenboek	Bomans	Godfried	143	3:50	5	https://bibliotheek.be/catalogus/godfried-bomans/erik-het-klein-insectenboek/boek/library-marc-vlacc_8754312
Vlucht uit Oostende	Simenon	Georges	175	3:50	5	https://bibliotheek.be/catalogus/georges-simenon/vlucht-uit-oostende/boek/library-marc-vlacc_4146
Peachez, een romance	Pfeijffer	Ilja	174	3:49	5	https://bibliotheek.be/catalogus/ilja-leonard-pfeijffer/peachez-eeen-romance-roman/daisy/library-marc-vlacc_10149556
Het kleine meisje van meneer Linh	Claudel	Philippe	142	3:32	4	https://bibliotheek.be/catalogus/philippe-claudel/het-kleine-meisje-van-meneer-linh/e-boek/library-marc-vlacc_10109513
Sneeuw, hond, voet	Morandini	Claudio	127	3:28	4	https://bibliotheek.be/catalogus/claudio-morandini/sneeuw-hond-voet-roman/boek/library-marc-vlacc_10389939
De onzichtbare steden	Calvini	Italo	192	3:27	4	https://bibliotheek.be/catalogus/italo-calvino/de-onzichtbare-steden/boek/library-marc-vlacc_10454293
Er schuilt een vreemde in ons	Armstrong	Sheila	191	3:25	4	https://bibliotheek.be/catalogus/sheila-armstrong/er-schuilt-eeen-vreemde-ons/boek/library-marc-vlacc_10442720

De oude man en de zee	Hemingway	Ernest	110	2:54	4	https://bibliotheek.be/catalogus/ernest-hemingway/de-oude-man-en-de-zee/boek/library-marc-vlacc_10465844
Jij en ik	Ammaniti	Niccolo	126	2:39	3	https://bibliotheek.be/catalogus/erik-vlaminck/een-bergmens-onder-witte-lakens-roman/boek/library-marc-vlacc_10182571
Dit is mijn moeder	Wieringa	Tommy	158	2:39	3	https://bibliotheek.be/catalogus/tommy-wieringa/dit-mijn-moeder/boek/library-marc-vlacc_10158988
Willem en mijn wellust	Olyslaegers	Jeroen	94	2:35	3	https://bibliotheek.be/catalogus/jeroen-olyslaegers/willem-en-mijn-wellust/boek/library-marc-vlacc_10395742
Brief aan mijn dochter	Angelou	Maya	189	2:34	3	https://bibliotheek.be/catalogus/maya-angelou/brief-aan-mijn-dochter/boek/library-marc-vlacc_7792183
Dit soort kleinigheden	Keegan	Claire	111	2:34	3	https://bibliotheek.be/catalogus/claire-keegan/dit-soort-kleinigheden/boek/wise_4701973
Zwaarte	Winterston	Jeanette	148	2:32	3	https://bibliotheek.be/catalogus/jeanette-winterson/zwaarte/boek/library-marc-vlacc_10458255
Zijde	Barico	Alessandro	94	2:24	3	https://bibliotheek.be/catalogus/alessandro-barico/zijde/boek/library-marc-vlacc_10226824
Onmenselijk	Claudel	Philippe	123	2:12	3	https://bibliotheek.be/catalogus/philippe-claudel/onmenselijk-hedendaagse-zedenroman/boek/library-marc-vlacc_10117354
Pleegkind	Keegan	Claire	92	1:46	2	https://bibliotheek.be/catalogus/claire-keegan/pleegkind/boek/library-marc-vlacc_10449843
				geraamd		

Met deze keuzelijst willen we organisaties die met een inclusieve groep luisterlezers aan de slag willen helpen bij de opstart. Belangrijk is dat je hier een indicator vindt van het aantal sessies dat je minimaal moet plannen om dit boek integraal voor te lezen. Of je nu opteert voor ‘puur luisterlezen’ of ‘interactief luisterlezen’, beide opties zijn haalbaar. De keuze is aan de organisator. De titels werden getipt door deelnemers en veellezers die suggesties delen. Je vindt ook de link naar bibliotheek.be, de online catalogus van Vlaamse openbare bibliotheken. Daar vind je informatie over thema, een link naar besprekingen en info over de auteur. In de labo-omgeving van dit leertraject opteerden we voor een begrenzing in de tijd, tot maximaal een 7 sessies.

DANK

Het leertraject 'Lezen met je Oren' startte op 30 april 2023 en werd afgerond op 6 oktober 2023.

De inzichten in dit witboek en de publicatie ervan zouden er niet gekomen zijn zonder de steun, hulp en inzichten van heel wat mensen. Onze oprechte dank aan

Ann - Anne - Anniek - Anton - Betty - Caroline - Christophe - Diego - Dirk - Dirk - Dorothea - Etienne - Francine - Hilde - Hilde - Jean-Pierre - Johan - Josiane - Juliaan - Kathleen - Lieve - Linda - Luc - Luk - Marc - Marise - Martine - Martine - Mieke - Pieter - Riet - Saskia - Simon - Vicky - Wouter

COLOFON

Lezen met je oren. Luisterlezen als een bijzondere leeservaring voor blinden en slechtzienden. Een participatief leertraject rond inclusie, leesbevordering en leesplezier.
is een uitgave van 't Leeshuus vzw.

www.leeshuus.be

Rapportering: Hilde De Brandt, in opdracht van 't Leeshuus vzw

Verantwoordelijke uitgever:

Raf Bronselaer, voorzitter, p.a. 't Leeshuus vzw, Groentemarkt 3, 8400 Oostende

Voor meer info:

Martine Vandermaes, coördinator Lezen met je Oren, welkom@leeshuus.be

Deze publicatie streeft ernaar genderneutraal te zijn. Waar context of stijl ertoe aanzetten kiezen we voor mannelijke dan wel vrouwelijke woordvarianten. We hebben daarmee geen andere bedoeling dan optimalisatie van de leesbaarheid. Gender, genderidentiteit of genderexpressie kunnen nooit aanleiding zijn voor discriminatie.

Voor de opmaak van deze publicatie werden keuzes gemaakt die bijdragen tot een maximale leesbaarheid voor blinden en slechtzienden.